

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku häälekandja

Metropoolia

Nr 41

Juuni

2008

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Täiskogu 9. juunil 1937. aastal Tallinna Issanda Muutmise Kirikus.

Päev, mil oleme kogunenud oma Kiriku täiskogule, on meie Kiriku elus alati erilise tähtsusega; tänane päev on aga erakordne veel selle poolest, et meil tuleb valida piiskopid Tartu ja Pärnu-Saare piiskopkondadele. Käes on ajalooline hetk, mis võimaldab meil, 63 aastat pärast meie Kiriku vägivaldset laialisaatmist 9. märtsil 1945. aastal, lõpule viia tema ülesehitamine, täites viimase tühimiku – seades sisse EAÕK piiskoppide kogu.

Ülipühitsetud metropoliit Stefanuse sõnavõtust EAÕK Täiskogul (vt lk 2–3)

Sõnavõtt EAÕK Täiskogul. Metropoliit Stefanus. **Lk 2–3** / Psalmide tõlgendamisest. Aleksandria peapiiskop Atanasius. **Lk 3** / Välisuudised. Preester Sakarias Leppik. **Lk 4** / Arhitektuuriline õpperetk Kreekasse. Diakon Toivo Treima. **Lk 4** / EAÕK Muhu-Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus. Ülempreester Andreas Pöld. **Lk 4** / EAÕK uued diakonid Stefan Fraiman ja Kalju Vahtramäe. **Lk 5** / Perepäev Kurtnas. Helen Kooviste. **Lk 5** / Evolutsionismist ja kreatsioonismist. Ülempreester Mattias Palli. **Lk 6** / Õigeusu kaplanite konverents Ukrainas. Diakon Andrei Sõtšov. **Lk 7** / Bosnias missioonil. Preester Aleksander Sarapik. **Lk 7–8** / Kommentaarid Nikea-Konstantinoopoli usutunnistusele. Isa Lev Gillet. **Lk 9–11** / NOORTELEHES Töölaager Karulas. Teele Altmäe. **Lk 16**.

Foto: Gennadi Baranov

Metropoliit Stefanuse sissejuhatav sõnavõtt EAÕK Täiskogul

Armsad preestrid ja diakonid!
Armsad koguduste esindajad,
meie vennad ja õed Kristuses!
Kallid külalised!

Päev, mil oleme kogunenud oma Kiriku täiskogule, on meie Kiriku elus alati erilise tähtsusega; tänane päev on aga erakordne veel selle poolest, et meil tuleb valida piiskopid Tartu ja Pärnu-Saare piiskopkondadele. Käes on ajalooline hetk, mis võimaldab meil, 63 aastat pärast meie Kiriku vägivaldset laialisaatmist 9. märtsil 1945. aastal, lõpule viia tema ülesehitamine, täites viimase tühimiku – seades sisse EAÕK piiskoppide kogu.

Olen kindel, et te mõistate käesoleva erilise hetke tähtsust meie Kiriku edasise elu seisukohast ja et täna pealelõunal oma häält andes toimite Jumalasse uskudes ja täis meelekindlust, et võiksime oma eesmärgi täies mahus saavutada.

Meine päevakava on jagatud kaheks oluliseks osaks: enne lõunasööki arutame üheskoos mitmesuguseid majandusküsimusi ja anname täiskogule aru 2007. aasta majandustegevusest, mis vastavalt seadusele peab saama teie heakskiidu. Pärastlõunal on päevakorras ainult piiskopkondi puudutavad valimised, nagu Tallinna peapiiskopkonna nõukogu valimine ja Tartu ning Pärnu ja Saaremaa piiskoppide valimised.

Siiski tahaksin siinkohal juhtida teie tähelepanu mõningatele väga konkreetsetele asjadele, millel põhineb meie koguduste hingehoiu- ja misjonitöö ning millega suure tõenäosusega hakkab põhjalikumalt tegelema piiskoppide kogu niipea, kui ta on valmis tööle asuma.

Kirikule valmistab suurt muret tõsiasi, et ühiskond ilmalikustub üha enam ja enam. On selge, et mida rohkem ilmalikustumine edasi areneb,

seda enam moonutab ta meie teoloogilist mõtlemist ja askeesielu, samal ajal „ühiskonnastades“ evangeliumi sõnumit, mille tagajärjel kristlus, selle asemel et olla olemise ja elamise viis, muutub lihtsalt üheks ideoloogiaks; või veelgi halvem, kipub olema suletud väikesesse rühmadesse, mis on alati arendama eneses fundamentalistlikke käitumisviise ja hoiakuid. Eesti ühiskonnas kalduakse soovima kirikut, mille vaimulik sõnum ühiskonnas oleks võimalikult väikese ühisnimetajaga. Seda võiks sõnastada nii: „Las papid tegelevad taeva ja lindudega. Meie asi on tegelda üksnes maapealsete asjadega.“

Sellest tulenevalt varitseb meie inimesi pidevalt kaks ohtu: nad kas püüavad mõistusega usust aru saada ja seda seletada, või langevad moraallüügemise ja rituaalsuse kütkeisse.

On selge, et täna ennelõunal saame tegelda ilmalikustumise probleemiga üksnes väga põgusalt. Kuid samal ajal tähendab see, et peame – ja mida rutem, seda parem – välja selgitama, milline peaks oleme meie töö Kirikuna Eesti ühiskonnas, võttes aluseks Kiriku kolm kohustust: õpetada, pühitseda ja hingehoidlikult juhtida oma rahvast, et euharistiline liturgia, mis on kogu Kiriku keskpunkt, saaks oma täieliku ulatuse külluslikus ja viljakas suhtes Jumalaga ning meie osaks oleva hingehoiutöö vahel.

Seega tuleb taas üle vaadata meie vaimulikkonna, kuid teatud määral ka meid meie töös saatvate ilmikute vaimulik ja vaimne ettevalmistus. See aga eeldab ka seminari õppekavade põhjalikku läbivaatamist. Niipea kui piiskoppide kogu on moodustatud, võtan selle küsimuse kogu päevakorda kavatsusega täies ulatuses ajakohastada seminari teoloogiline, vaimulik, hingehoidlik ja praktiline õppekava.

Ning samal ajal peavad ka meie vaimulikud nõustuma mõningate täiendõppekursuste läbimisega, mida neile tulevikus pakutakse ja millest keegi ei tohi kõrvale hoida.

Siinkohal tahan aga tänada kõiki neid preestrid ja diakoneid, kes viimasel kahel aastal on usinalt osalenud seminari loengutes, nagu ka kõiki neid, kes järjepidevalt on mulle saatnud oma poolaasta tegevuse aruandeid. Tänu neile on mul märksa parem ülevaade koguduste elu edenemisest ning samas olen saanud neid endidki paremini tundma õppida ja eelkõige õppinud hindama

nende panust ja tõsist töösse suhtumist. Nii et veel kord suur-suur tänu.

Siseministeeriumi statistika kohaselt on meie koguduseliikmete arv aastail 2000 kuni 2006 järsult kasvanud, ulatudes 18 000-lt 25 000-le. Keda see ei rõõmustaks? Sama lugu on ka meie kogudustega, mille arv on kasvanud 59-lt 64-le.

Jääb üle vaid vaadata, kuidas seda statistikat tõlgendada. Lõpptulemusena sõltub kõik ikkagi sellest, mil moel sellel maal õigeusku määratletakse.

Tõepoolest, kui jälgida jumalateenistustel osalemist, ei saa me teada midagi, mida me juba ei teaks; osalus on, nagu teistegi kristlike konfessioonide puhul, kesine ja ühiskonnateadlased teavad seda väga hästi.

On ka teine viis statistika analüüsimiseks: kuuluvuse kaudu. Nagu teame, võib Õigeusu Kirikusse kuuluda perekondlikult, traditsioonist, ilma et ilmtingimata võetaks omaks selle Kiriku usk ja usutunnistus ning ka vastupidi: inimene võib olla õigeusklik, ilma et oleks sealjuures ilmtingimata seotud Õigeusu Kiriku ja selle pärimusega, aga kuidas seda kõike mõõta? Jäädes optimistlikuks meie tuleviku suhtes, eelistan oma hinnangutes olla pigem vaoshoitud seni, kuni me pole suutnud neid nüansse välja selgitada. Kui mitte täielikult, siis vähemalt nii palju, et teha kohaseid järeldusi.

Kõik ei ole siiski halvasti. Oleks ülekohtune väita, et Eesti ühiskonnas ei tunta selliste kristlike väärtuste nagu näiteks truudus, perekond, inimene, tähendust... Ja neis piirkondades, kus õigeusk on laiemat kõlapinda leidnud, eriti Setumaal ja Kihnus, võime eksimist kartmata öelda, et meie väärtused on sügavalt ja püsivalt juurdunud kohalikkude kogukonda.

Jääb veel laste ja noorte küsimus. Nematad on kahtlemata meie põhiline viidupanus. Öeldes „lapsed ja noored“, ei mõtle ma üksnes lapsi ja teismelisi. Ma mõtlen ka neid 18–35-aastaseid noori inimesi, keda võib nimetada „noorteks täiskasvanuteks“. Kuidas saaks Kirik neile käe ulatada, kui antropoloogiliselt on nende „noorte täiskasvanute“ suuri mureks hetkeline armastus, millest soovitakse, et see kestaks kogu elu? Kas mitte just sel, määrava tähtsusega ajal oma elus, ei katkesta nad suhteid Kirikuga?

Olen märganud, et statistikas ja ka Kiriku elus üldisemalt arvestatakse harva „noorte täiskasvanute“ põlvkonnaga. Mõningad meie preestritest tunnevad mulle oma hingehoiutöö alastest seisukohtadest rääkides muret üksnes eakate inimeste heaolu pärast. See on kahtlemata kiiduväärne, aga tuletan meelde, et suhtlemine noortega on ülimalt tähtis ja just sellest jääb meil enamikul juhtudest vajaka.

Muuseas, pole kellelegi saladus, et vaimuliku elu aluspõhimõtted, mida me laste ja noorte südamesse külvame, hakkavad neis ühel või teisel eluhetkel tärkama ja varem või hiljem tulevad nad Kirikusse tagasi. Seepärast peavad preestrid ja vanemad hoolt kandma selle eest, et lastele juba väikesest peale neid põhimõtteid ja väärtusi pakkuda. Laste korrapärane osalemine jumalateenistustel on äärmiselt kasulik ja vajalik ning on väga kahju, et nad sellest võimalusest ilma jäetakse põhjendusel, et see ... segab suuri.

Mis meisse puutub, siis ärgem kunagi unustagem, et noored on alati kahe nähtuse võimuses: esimene seondub uudsuseotsinguga, mis mingiks ajaks juhatab nad teistele radadele; teine, mida nimetatakse „hilinenud sõnakuulmiseks“, toob nad juurte juurde tagasi. Just sellest jutustab meile tähendamissõna kadunud pojast. Kõige tähtsam meie jaoks selles tähendamissõnas on isa armastus eksinud poja vastu, mis võimaldab pojalt isakoju tagasi pöörduda.

Samad küsimused kerkivad üles ka meie suhetes teiste kristlike konfessioonidega. Eestis on oikumeeniline dialoog hea, sest kristlike konfessioonide omavahelised suhted muutuvad päev-päevalt üha paremaks. Kui mõned erandid välja arvata, tuntakse koos töötamisest rõõmu ja see on äärmiselt julgustav.

Mis siiski ei tähenda, et minu jaoks, kes ma olen õigeusklik, poleks kristlaste ühtsuse teostamine seotud mõningate komplikatsioonidega. Need on seletatavad pinnapealse teoloogia ja kirikuõpetuse puudumisega, millest tulenevalt ei seosta usklikud oma „kristlane olemist“ ühiskonnas enam ühe või teise kirikuga, samal ajal kui tõstatatud küsimustele saab vastuseid leida enekõike ja ilmselgelt just iga kiriku sisest.

Samas tundub mulle – vennalikust taktitundest teiste konfessioonide suhtes konkreetseid näiteid toomata

–, et liigselt on levinud kalduvus anda eesõigusi kõigele kohalikule ja seda Kiriku kogumaapealse mõõtme arvel.

Ning võib ka olla, et meie, õigeusklikud, pole veel küllaldaselt aru saanud, kui hea ja ülesehitav võib olla meie tegevus Eesti Kirikute Nõukogus.

Mis puutub aga meie õigeusu kogukonda Eestis, võime suhtumises oikumeeniasse leida kõige erineva-

maid seisukohti, mis ulatuvad avatuse hoidmisest kuni eneseteadvuse varju peitumiseni. Sellele lisandub veel ühe ja sama Kiriku, meie püha Õigeusu Kiriku õdede ja vendade vaheline traagiline lõhestatus. Lõhestatus, millest ma praegu ei näe kahjuks mingit väljapääsu, sest teine osaline ei lakka oma poliitilise mängu hetke-eesmärgi tõttu kinnitast, „et nii see jääbki, et aastakümneid pole oodata mingit muudatust”.

kes on vangistatud oma sureliku loomuse piinarikkasse seisundisse;

Sina, kes Sa igas paigas oled ja kõike tädad, headusteallikas ja Eluandja, tee nii, et meie palvest saaks kestev ja tõeline vastuhakk tarbimiskultusele, mis orjastab suurt osa inimkonnast, jättes inimesed ilma Sinu headest andidest pimedusega, mida ta neis esile kutsub;

Tule ja ela meie sees, tee nii, et meie palved ei piirduks lühinägeliku arusaamaga ainult oma käitumise paranda-

da; ega ihkamas kurja, kuigi võimetuna seda saavutama, nagu rahvavanemad oma patus Susanna vastu (Trl 1) – või, nagu tegelikult igauks, kes hoidub küll ühest patust, kuid ihkab teha mingit teist sama hullu pattu. Just sellepärast, et viis võiks nõnda väljendada meie sisemist vaimlikku kooskõla, nagu sõnad toovad esile meie mõtteid, ongi Issand ise käskinud, et psalme lauldaks ja laulvalt loetaks.

Enamgi veel, südame soov on ju rõõm teha ja teha seda kaunil kombel, nagu on kirjutatud: „Kas keegi teie seast on õnnelik? Ta laulgu!” (Jk 5:13) Ja kui sõnades on midagi karmi, konarlikku või karedat, silub viis selle ära, nagu kurbuski me hinges leeveneb, kui laulame: „Miks sa oled nii rõhutatud, mu hing, ja nii rahutu mu sees?” (Ps 42:6) ja tunnistatakse oma eksimust, kui lauldakse: „Minu jalad oleksid peaaegu komistanud,” (Ps 73:2) ning hirmus leitakse tuge lootusest, lauldes: „Issand on minuga, ei ma karda. Mis võib inimene mulle teha?” (Ps 118:6)

Niisiis need, kes ei loe pühakirja niimoodi, see tähendab, kes ei laula jumalikke laule mõistusega, vaid lihtsalt iseenda rõõmuks, jäävad kindlalt häbisse, sest „kiituslaul ei sobi patuse suhu” (Srk 15:9). Kuid need, kes laulavad nii, nagu ma kirjeldasin, nõnda et sõnade meloodia tuleneb hinge loomulikkusest rütmist ja ühendusest Vaimuga, laulavad niihästi keelega kui ka mõistusega (1Kr 14:15) ning toovad suurt kasu mitte ainult endale, vaid ka nendele, kes neid kuulata tahavad. Nii juhtus see õnnistatud Taavetiga, kui ta Saulile mängis: ta oli Jumalale meele järgi ning ajas samal ajal Saulilt ta hulluse ja raevu ning andis tagasi rahu tema sõgedale vaimule. Samamoodi aitasid preestrid oma laulmisega inimestel meelerahu saavutada ning

Mu armsad sõbrad, Ükski kogukond ei arene, kui iga selle liige ei tee iseendas läbi vajalikku pöördumist. Just see on vaimne läbimurre ja tõelise tarkuse märk!... Ja nõutav on analüütiline pingutus, mis on üle emotsioonidest, et toimida ja luua korda selles vaimulikus ja moraalses segadikus, mis meie ühiskonnas valitseb. Ulatuslik ettevõtmine, mis seisneb selles, et esmalt tervendada olukorda meie

misest, vaid väljendaksid hoopis jõulisemalt meie sügavat vahetegemist elul ja surmal: elul kui armastuse vabadusel ja surmal kui vangistusel loomupärasesse isekusse;

Puhasta meid kõigest roojusest, tee nii, et oma palveis tunnistaksime inimloomuse nõrkust, lahkmeelt, tülisid, Sinu Kiriku esindajate ja liikmete ebaväärikust ja oleksime selles äratundmises niisama alandlikud kui Kristus, kes nõustus inimkonna eest surema, minnes ristile ja põrgu sügavusse.

aitasid neil ühineda nendega, kes taevast laulukoori juhatavad. Kui psalme lauldakse, pole see pelgalt mingi kauni muusika taganõudmiseks, vaid hinges tekkiva sisemise kooskõla väline ilming, sest selline harmooniline retsiteerimine on juba iseenesest korrastatud ja häirimatu meeleseisundi tundemärk. Kiita Jumalat kaunikelalaste muusikariistadega, nagu helisevate simblite, kitaara või kümnekeelse kandlega on, nagu me teame, väline ilming sellest, et ihuliikmed ja südame mõtted on muusikariistade sarnaselt sobivas seades ja korras, elades ja liikudes kõik üheskoos, nagu Vaim hüüab ja hingab. Ning, nagu on kirjutatud, et Vaimu abil inimene elab ja suretab oma ihulikud teod (Rm 8:13), samamoodi häälestab see, kes hästi laulab, ka oma hinge, parandades järk-järgult vale rütmi, nii et lõpuks, kui ta on tõeliselt loomulik ja terviklik, ei karda ta mitte kui midagi, vaid hakkab rahulikult ja täis haid kujutlusi veelgi enam igatsema tulevate heade asjade järele. Sest hing, mis on pühade sõnade laulmisest õigesti seatud, unustab oma hädad ning mölgutab rõõmsalt üksnes Kristusesse puutuvast.

Niisiis, mu poeg, kes iganes seda psalmide raamatut loeb, võtku sealset asju lihtsalt kui Jumala Vaimust antuid, ja las igauks valib sealt otsekui aiaviljade hulgast just neid, mille järele ta vajadust tunneb. Ma arvan, et selle raamatu sõnad hõlmavad kogu inimelu kõigis selle seisundis ja mõtteis, mis inimeses iganes leida võib. Mida sa ka ei otsiks – olgu patukahetsus ja -tunnistus, abi hädas ja kiusatuses või tagakiusamise ajal; oled ehk vabaks päästetud salasepitsustest ja püünistest, või vastupidi, oled millegi pärast kurvastuses, või hoopis nähes end edenemas ja oma vaenlast mahapaisatuna, tahad kiita ja tänada ning õnnistada Issandat – jumali-

eneste Kirikus, toetudes uuenduslike ettepanekute jõule parema tuleviku nimel. Aidaku meid Jumal, et saaksime selle tähtsa ülesande täitmisega hakkama.

Tänades teid kõiki ustavuse ja pühendumuse eest, õnnistan ma teid isalikult Kristuses, Issandas ja Päästjas.

✠ STEFANUS

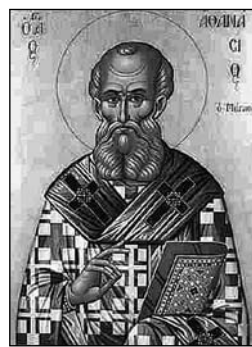
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Tallinn, 12. juuni 2008

Ja päästa meie hinged, oh Armuline, Tee nii, et meie palve sel nelipühi ajal samastaks meid kõigi inimeste nõrkustega, et Ülestõusnu Palge rahulikus ilus, kes on kogu osaduse looja, täielikult uueks saanudena võiksime meiegi tõeliselt teostada oma esmast kutsumust olla jumalariigi märk ja salasus. Oo jumalik Trööstija, säragu meis tõeline Valgus, et saaksime Temas tänu Sinule imetleda Seda, keda sõandame nime-tada Isaks. Aamen.

✠ STEFANUS

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Isa Atanasius.

Kuid ometigi ärgu keegi lasku end veenda mis tahes argumentidest ega ehtigu psalme kõrvalise materjaliga ega tehku muudatusi nende järjekorras ega muutku sõnu endid. Neid peab laulma ja lugema täielikus lihtsuses, nagu nad on kirjutatud, nii et pühad inimesed, kes nad meile andsid, tundes ära omaenda sõnad, võiksid ühes meiega palvetada. Jah, ja veelgi enam Vaim, kes pühade kaudu kõneles, tundes ära just need samad sõnad, mis Ta on andnud, võiks neis samuti meiega ühineda. Sest nii nagu pühade elud on muude omadest armsamad, nii on ka nende sõnad paremad kui meie omad eales olla saavad ning toovad palju rohkem kasu, muidugi vaid siis, kui neid lausutakse õiglasest südamest. Sest nende sõnadega olid nad ise Jumalale meele järgi ja neid lausudes, nagu apostel ütleb, „vallutasid nad kuningriike, mõistsid kohut, said kätte töotusi, sulgesid lõvide suud, kustutasid tule väe, pääsesid pakku mõõgatera eest, said nõtrusest tugevaks ja vägevaks sõjas, tõrjusid tagasi võõraste vaenuleere, naised said tagasi oma surnud ülestõusnutena.” (Hb 11:33-35) [...]

Raul Keskküla

vaba tõlge läbi inglise keele
(vt lähemalt: <http://www.athanasius.com/psalms/aletterm.htm#27>)

PÜHA VAIM

Püha Vaim on hästi rääkinud prohvet Jesaja kaudu teie isadele: Mine selle rahva juurde... (Ap 28:25).

Taevane Kuningas, Trööstija, Tõe Vaim, aita meil aru saada, et meie palved Jumalale ei ole mõeldud üksnes selleks, et viia meid eemale muredest ja ainelistest vajadustest, vaid eelkõige selleks, et me jääksime usstavaks tema Kirikule, mis meid vabastab, tema meeletule Armastusele inimese vastu,

PSALMIDE TÕLGEN-DAMISEST

Meie püha isa, Aleksandria peapiiskop Atanasiuse kiri Markellinusele

(katkend)

[...] Selline on siis psalmide raamatu iseloom ja niisugused on selle kasutusvõimalused, mõned neist head kellegi hinge paranduseks ja paljud, nagu ma juba ütlesin, kuulutavad ette meie Päästja Jeesuse Kristuse tulemist inimesena. Kuid me ei tohi jätta selgitamata, mis põhjusel seda laadi sõnu ei peaks lihtsalt lausuma, vaid viisi peal laulma, sest meie hulgas leidub paraku lihtsaid inimesi, kes, kuigi nad usuvad, et need sõnad on Jumala Vaimust sisendatud, arvavad ometi, et nende laulmise põhjus on pelgalt teha nad kõrvadele kaunimaks kuulda! Nii see küll ei ole – pühakiri pole mõeldud ilumeele erutamiseks, psalme lauldakse eelkõige hinge kasu pärast. Ja seda peamiselt kahel põhjusel. Esiteks on hea, et pühad kirjutised kiidavad Jumalat nii juttudes kui ka luules, sest vabam ja vähem piiratud värss, millesse psalmid ühes pühakirja lauludega on valatud, laseb inimestel nende abil väljendada armastust Jumala vastu kõigest oma väest ja kogu oma jõust. Ja teiseks on põhjus ühendavas jõus, mida psalmide laulmine lauljale avaldab. Kui psalme laulda, nõuab see inimese olemuselt nendele säärast keskendumist, et kaob tavapärane ebakõla tema meeles ja kaasnev ihuline häiritus, just nagu paljude vilepillide helid saavutavad kooskõlas ühise mõju. Nii ei leita teda enam mõtlemas küll head, kuid tegemas kurja, nagu Pilatus, öeldes „mina ei leia temal mingit süüd,” (Jh 18:38) ja lastes ometi juutidel oma tahtmist saa-

Foto: Andres Ots

Preester Sakarias Leppik

OIKUMEENILINE PATRIARH TEGI KESKKONNAPÄEVAL AVALDUSE

KONSTANTINOOPOL, 5. juuni, Oikumeeniline Patriarhaat – Bartholomeos I, oikumeeniline ja Konstantinoopoli pühim patriarh tegi üleilmse keskkonnapäeva puhul avalduse, milles kutsus üles iga inimest, sõltumata usutunnistusest tegema isiklikke pingutusi keskkonnakriisi ületamiseks.

Pühim patriarh Bartholomeos rõhutas eriti majanduslikult arenenud riikide vastutust ökokatastroofide vältimisel ning toonitas vajadust toetada katastroofide likvideerimist nii majanduslikul kui ka hariduslikul viisil.

Patriarh meenutas, et Õigeusu Kirik pühitseb 1. septembril – kirikuaasta alguses – Loodu Päeva ning ühendab oma hääle kõikide keskkonnast hoolivate ja aktiivsete inimeste häälega üle kogu maailma.

„Mõistkem, armsad vennad, õed ja lapsed Issandas, et igaüks meist omas ametis peab võtma ette iga pingutuse, seismaks vastu keskkonnakriisile,” ütles patriarh Bartholomeos I.

ÕIGEUSU-LUTERLIKU DIALOOGI PLENAARISTUNG TOIMUS KÜPROSEL

PAFOS, 5. juuni, Küprose Kirik – Küprose Kiriku võõrustamisel toimunud õigeusu-luterliku dialoogi 14. plenaaristung Pafoses kandis teemapealkirja „Püha euharistia Kiriku elus”.

30. maist 7. juunini toimunud plenaaristung käsitas dialoogi peateema – „Kiriku müsteerium” – neljandat alateemat ja keskendus õigeusuliste ning luterlaste ettevalmistumisele armulauaks ning euharistia manifestatsiooni kogu loodule, sealhulgas Jumala loodust – loodusest – hoolimise mõõtmele.

Plenaaristungi juhatajaks oli Oikumeenilise Patriarhaadi Sassima metropoliit Genna-

dios ja kaasjuhatajaks Ameerika Evangeelse Luterliku Kiriku piiskop Donald McCoid. Delegatsioonide liikmete seas oli eri luterlike kirikute ja õigeusu kirikute esindajad. EAÕK-d esindas preester Sakarias Leppik.

Istungi käigus tegid delegaadid tööd mitmete dokumentidega, mille olid koostanud luterlaste poolelt piiskop D. McCoid ja Helsingi Ülikooli süstemaatilise teoloogia õppejõud Antti Raunio. Õigeusu delegatsiooni poolt esitasid töödokumendid Jeruusalemma patriarhaadi esindaja, isa George Dragas, Tšehhi kiriku esindaja isa Vaclav Ježek ning Rumeenia Kiriku esindaja isa Viorel Ionita.

Töödokumendid said aluseks dialoogikomisjoni ühisavaldusele, mis kannab nime „Kiriku Müsteerium: D. Püha euharistia Kiriku elus. Ettevalmistus, sotsiaalne ja ökoloogiline mõõde.” Kui ühisavalduse tekst ei vajanud suuri korrekture, siis seda ette valmistavad töödokumendid tekitasid tuliseid vaidlusi nii õigeusuliste ja luterlaste vahel kui ka delegatsioonide siseselt.

Meeldiv oli tõdeda, et Vene Õigeusu Kiriku esindaja Ukrainas ja dialoogi delegaat arhimandriit Kirill Hovorun, kes oli väga meeldiv ja viisakas vaimulik, töötas delegatsiooniga koos väga konstruktiivselt ning

esitas mitmeid tarku ja mõtestatud ettepanekuid.

Ühisavaldus sedastas, et nii luterlaste kui ka õigeusuliste jaoks on tähtis euharistia vastuvõtmiseks ettevalmistumine: kuigi paastu kohustus on vaid õigeusulistel, praktiseerivad paastumist üha enam ka eri luterlikud kirikud. Samuti on ühine arusaam „liturgiast pärast liturgiat”, see tähendab, et euharistia vastu võtmisega ei lõpe kristlaste missioon, vaid jätkub igapäevaelus sakraalselt mõtestatud eluga ning maailmale kristliku tunnustuse andmisega. Mõlemad delegatsioonid tõdesid ka, et kirikute tegevuse sotsiaalne ja keskkonnahoidlik mõõde ei ole kunagi olnud kirikuid eristavaks teguriks ning mõlema konfessiooni euharistiline kogemus on teed näitavaks asjaoluks kirikute lähenemisel.

Õigeusu-luterliku dialoogi komisjoni delegaadid külastasid ka mitmeid Küprose pühapaiku, nagu Chrysorrogiaatissa, Püha Neofitose ja Kykkose kloostrid. Samuti kohtuti Küprose Kiriku peapiiskopi, Tema Õndsuse Chrisostomos II ja Küprosel esindatud teiste konfessioonide juhtidega. Dialoogi võõrustas Küprose Kirik, kelle esindajaks dialoogil oli endine Kykkose kloostrirahmendiit ning vastpühitsetud Tamassose ja Orinise metropoliit Isaias.

Kirikuelu

Foto: Gennadi Baranov

ARHITEKTUURILINE ÕPPERETK KREEKASSE

Diakon Toivo Treima

Maikuu keskpaigas külastasid arhitektid Üllar Varik ja Amre Saavas ning diakon Toivo Treima EAÕK metropoliit Stefanuse õnnistusel ja igumenja Theodekti kutsel Kreekas asuvaid kirikuid ja kloostrikomplekse, et tutvuda sealsete kloostrite elukorralduse ja tegevusega. Arhitektuurfirma Varik Projekt omanik ja tegevjuht Üllar Varik, arhitekt Amre Saavas ja EAÕK diakon Toivo Treima külastasid töövisiidi käigus seitset kloostrit, kus tutvusid käimasolevate ehitustööde, arhitektuuriliste lahenduste ja kloostrite igapäevase elu funktsionaalsete iseärasustega. Arhitektid said Johannes Eelkäija kloostrirahmendiit ja igumenja Theodektilt põhjaliku ülevaate kloostrirahmendiit ja sealse kogukonna tegevusest

viimase kaheksa aasta jooksul. Vaadati üle ka kloostrikompleksi muinsuskaitse all olev osa, mis pärineb XV sajandist ja on tänaseks kantud Kreeka kultuurimälestiste nimekirja. Kolme intensiivse päeva jooksul tutvuti eelkõige äsja renoveeritud või alles ehitusjärgus olevate kloostrikompleksidega, kus on omavahel harmooniliselt seotud rahvuslikud traditsioonid, õigeusu teoloogia ja funktsionalistlik nutikus.

Esimesel päeval külastati XVIII sajandil asutatud püha Johannes Teoloogi nimelist kloostrit Zarkos ja 1743. aastal asutatud Jumalaema Uinumise kloostrit Goura Pilis. Teisel päeval mindi tutvuma Larissa lähedal asuva XIII sajandist pärineva Ju-

malaema Uinumise kloostriga Komniniou, Stomios. Samuti külastati XV sajandist pärit Issanda Muutmise kloostrit Rapsanis ja uut, äsjaalminud Jumalaema Glicofilusa (Magus Suudlus) kloostrit sealsamas Rapsanis. Kolmandal päeval võeti ette pikem väljasõit Meteorasse, kus tutvuti põhjalikult 1545. aastal asutatud püha Barbara, Rouzano kloostriga. Eri suuruse ja paigutusega kloostrite arhitektuuriliste lahenduste vahel leiti nii ühiseid jooni kui ka ajaloolisest arengust tingitud erinevusi. Kõik see kokku andis hea aluse ja lähtekoha Ööriku Püha Kolmainu kloostrirahmendiit edasiseks projekteerimiseks Saaremaal.

Foto: Margus Lepvalts

EAÕK MUHU-HELLAMAA PEETRUSE JA PAULUSE KOGUDUS

Ülempreester Andreas Pöld

Muhu-Hellamaa Peeter-Pauli kogudus avati 28. märtsil 1850. aastal Muhu õigeusu koguduse jagamise teel. Kuni selle ajani oli Muhu saarel üks õigeusu kogudus. Esime-

ne teenistus toimus Hellamaa kroonumõisa hoones 21. mail 1850. aastal, kümme aastat hiljem hakati jumalateenistusi toimetama üüritud kivihoones. 1864. aastal hangiti kiriku jaoks ehitusmaterjal ning 1866 valmis laevakujuline kitsama altariosaga kivi-kirik, mis pühitseti ülemapostlite Peetruse ja Pauluse auks. Ikonostaas (palveruumi ja altari vaheline kujusein) on valmistatud tammepuust. Koguduses töötas õigeusulise kasvatus ja hariduse levitamiseks kihelkonnakool (alates 1850. aastast) ning Võla, Raagma-Simiste, Lõetsa, Või, Kantsi ja Kessu abikoolid. Preestreid on koguduses teeninud praeguseks kaheksateist, neile lisaks köstrid ja teised kirikutegelased.

Muhu saarel on mitu kaitsepühakut. 29. juunil tähistab õigeusu Kirik pühade ülemapostlite Peetruse ja Pauluse (Peeter-Pauli) mälestuspäeva. „Paluge Jumalat meie eest, pühad apostlid Peetrus ja Paulus, sest meie tõttame hoolega teie, kiirete abimeeste ja meie hingede eestpalujate juurde,” nii pöördub kogudus oma sõprade-pühakute poole.

Pühad Peetrus ja Paulus nägid palju vaeva jumalariigi töös ja surid mõlemad märtritenä aastal 67. Kirik kutsub neid austavalt ülemapostliteks. Apostel Peetrus, endine lihtne kalamees, ütles Kristusele: „Sina oled Kristus, Elava Jumala Poeg.” Peetruse usk ongi see kalju, mille peale Jeesus rajas Kiriku (*petra* kr k, *petrus* lad k kivi ehk kalju). Teda kujutatakse ikoonidel ka taevariigi võtmete hoidjana. Apostel Paulus (enne kristlaseks saamist juudi haritlane ja suur kirikuvastane Saulus) on aga kõige rohkem vaeva näinud evangeeliumi laiali laotamisel maailmas. Samuti on ta kõige rohkem kannatanud Issanda pärast (loe ka 2. kirjast korintlastele 11:23-28). Ikoonidel hoiab püha Paulus käes usumõõka. Kuigi apostlid Peetrus ja Paulus kannatasid eri päevadel, peetakse nende mälestuspäeva samal päeval nende kannatuste ühise vaimu ja läheduse tõttu.

Miks on vaja pühakuid mees pidada ja nende eestpalveid paluda? Esiteks peaks meid innustama nende tõeline usk ja püha

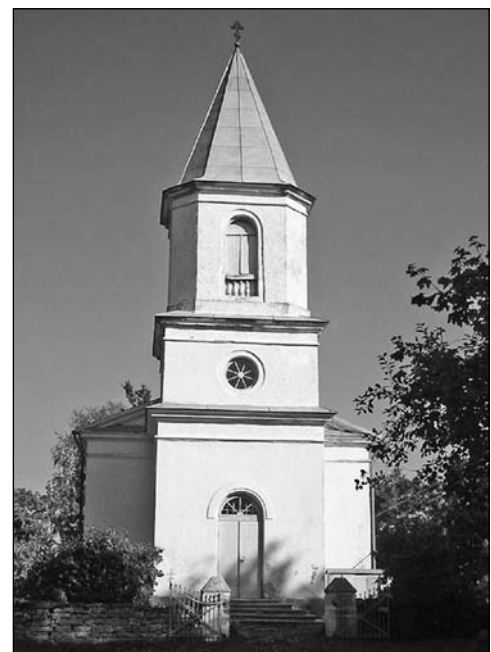

Foto: Margus Lepvalts

elu. Teiseks, pühakute poole pöördudes saame ka meie osa igavesest õndsusest, mis on valmistatud kõigile pühadele. Nemad on meie aitajad ja teejuhatajad, sest nad on käinud usu Eelkäija, Kristuse järel.

EAÕK UUED VAIMULIKUD

Nagu Metropoolia detsembrinumbris lubatud, jätkame EAÕK värskeltpühitsetud vaimulike tutvustamist. Sedapuhku mõtiskleb toimetuse palvel oma vaimulikukutsusest diakon Stefan (Ilon) Fraiman, ülempreester Andreas Pöld iseloomustab aga 6. mail Värsk Püha Georgiuse kirikus diakoniks pühitsetud Kalju Vahtramäed.

SAKKEUSE JÄLGEDES

**Diakon
Stefan Fraiman**

Olen sündinud 13. septembril 1973. aastal Tal-

linnas. Pärast keskkooli õppisin Tallinna Tehnikaülikoolis, Balti Kommertskolledžis ja Tallinna Pedagoogikaülikoolis. 1994. aastal otsustasin aga tõsiselt teadusega tegelda ning läksin Tartu Ülikooli, kus lõpetasin vene ja slaavi filoloogia osakonna. Õppisin teadus- ja pedagoogilises magistrantuuris, hiljuti astusin Tartu Ülikooli semiootika ja

kulturoloogia osakonnas ning Tallinna Ülikoolis kultuuride uuringute erialal doktorantuuri, kuid mitmel põhjusel tuli teaduskarjäärist loobuda.

Elan Tartus koos naise ja kahe väikese lapsega. Juba üheksa aastat toimetan ka humanitaarsaiti „Ruthenia” (www.ruthenia.ru). Lühikest aega õpetasin Tartu Katoliku Koolis vene keelt, kuid pärast teise lapse sündi asusin taas kodus töötama. Viimastel aastatel olen tõlkinud meie Kiriku tekste eesti keelest vene keelde.

Ma ei tea, kas minu jõudmist usu juurde võib nimetada tüüpiliseks sellise noore inimese jaoks, kelle maailmavaade kujunes Nõukogude aja lõpuperioodil. Komsomolialajal külastasin, nagu mõned mu eakaaslasedki, paaril korral ülestõusmispühadel Püha Aleksander Nevski katedraali, seda aga pigem uudishimust kui mingist hingelisest vajadusest.

Mõningate hetkede erakordset tähtsust meie edasise elu jaoks võib mõista vaid tagasi vaadates, olgugi et sellises perspektiivis kaldume neile omistama suuremat tähtsust. Jumal teab. Mulle tundub praegu, et üheks selliseks tähtsaks hetkeks oli sõit

Moskvast klassivenna juurde, kes astus Sergijev Possadi (tollal veel Zagorski) seminari. Mulle tundub, et sellest reisist jäi hinge jälj, mis mattus aga kauaks elumurede kihistuste alla.

Järgmise tõuke sain pikkadest vestlustest tõsisest kirikuinimestega – oma tulevase naise Olga ja tulevase diakoni (tollal veel alamdiaconi) Arseniga. Siis sõnastasin enda jaoks, esmalt mõttes, seejärel aga suusõnaliselt, et tahan olla tõeline kristlane, taipamata veel, kui keeruline ülesanne see on.

Peagi mind ristiti. Emajões. Hakkasin käima Uspenski kirikus, vähehaaval hakkasin seal ka lugema ning vahel kooriski laulma. Mõne aja pärast pühitseti mind lugejaks. Uspenski kirikust siirdusin Pühade Aleksandrite kirikusse, möödunud suvel määras Tallinna ja kogu Eesti ülipühitsetud metropoliit Stefanus mind aga Võru Suurkannataja Ekaterina kogudusse, kus ta pühitses mu 7. detsembril diakoniks.

Mulle on alati meeldinud evangeeliumi kirjakoht Sakkeusest, mida loetakse ühel jumalateenistusel suure paastu eelsel ajal. Mõnes mõttes võib Sakkeuse kuju projitseerida vaimulikuseisusse astuvatele ini-

mestele. Nii nagu Sakkeus, kes ronis puu otsa, et näha Kristust, suunab vaimuliku-teenistuseks valmistuja oma mõtted ja tunded ühele sihile – seista Püha Aujärje ees.

Elu enne ja pärast käte pealepanekut jaguneb selgepiiriliseks kaheks. Jumalasalane, kes käib kuninglikest uuest, kust siseneb Au Kuningas, ei saa ilmselt enam kunagi endiseks inimeseks. Muidugi võib tema teel ette tulla palju ohte ja kiusatusi, näiteks võib ta tihedast kokkupuutest pühadusega kaotada aukartustunde, või nagu märkis valitseja minu pühitsemisjutluses, võtta vastu püha seisus justkui kilbina, mis katab kõik hingelised puudused ja patud. Olla diakon on tohutu vastutus mitte ainult enda kui kristlase – Püha Vaimu mahuti – ees, vaid ka inimeste ees, kelle nimel diakon lausub ekteeniaid, kogu Kiriku – Kristuse ihu – ees. Püha apostel Pauluse sõnutsi: „kes hästi peavad oma ametit, saavad tunnustuse ja rohkesti julgust usus Kristusesse Jeesusesse.”

Mõistes ühelt poolt oma isiklikku vääritust ja teiselt poolt Kiriku palvejõudu, palun alandlikult nende ridade lugejail meenutada oma palveis vastpühitsetud diakon Stefanit.

Foto: preester Viktor Ivask

DIAKONIKS PÜHITSETI KALJU VAHTRAMÄE

Ülempreester Andreas Pöld

Jüripäeval pühitseti Värsk Püha Georgiuse kirikus diakoniks kohaliku koguduse liige, kauaaegne lugeja ja altariteenija Kalju Vahtramäe. Pühitsetu on põline setu, tundes seega hästi kohalikku elu-olu. Elumured ei ole teda maha murdnud, vaid karastanud. Ta on üles kasvatanud kolm tütar, kes kõik elavad juba iseseisvat elu. Kalju on elu jooksul pidanud erinevaid ameteid mehaanikust põlluharijani. Nüüd saab ta ennast pühen-

dada vaimulikuna Kiriku teenimisele. Vaimuliku ametit aitavad noorel diakonil kanda sellised omadused nagu kohusetunne ja abivalmidus. Kalju on lihtne inimene, kellele saab alati loota. Kõik Värsk preestrid on tunda saanud tema vastutulelikkusest ja pühendumisest. Mida ta on lubanud, seda ta ka teeb. Ta hoolib ligimesest, on alati optimistlik. Väga hästi oskab ta Kiriku sügavaimad dogmad lahti seletada lihtsate näidetega loodusest ja igapäevasest elust. Selles on abiks tema looduslähedane eluviis. Ta on kõik need asjad oma hinges läbi tunnetanud. Mis tuleb südamest, see ka läheb südamesse.

Kalju armastab Kirikut juba noorest põlvest saadik. Tal on olemas kõige tähtsamad

omadused vaimuliku ametis: usk ja jumalakartus. Meelde on jäänud üks seik tema suhtumisest ligimestesse. Kui ta kuulis, et keegi on eksinud (pattu teinud) või kui kedagi taga räägiti, muutus ta alati mõtlikult kurvaks ja ütles: „Kuri (saatan) kiusab kõiki...” Alles hiljem taipasid selle ütluse sügavust: võib-olla on tagarääkija ise järgmine, kes kiusatuse ajal (pattu) langeb. Mida teisele teed, võib sulle endale tagasi tulla. Olgu siis selleks mõte, sõna või tegu... Kõik me õpi me elu jooksul üksteiselt ja olen südamest tänulik, et mul on au tunda sellist inimest ja õpetajat nagu Värsk Kalju. Andku Jumal temale ja kogu ta perele tervist ja palju aastaid teenida kodukogudust!

Foto: Margus Kivi

PEREPÄEV KURTNAS

Helen Kooviste

24. mail toimus Harjumaal Kurtinas EAÕK pereüritus „Päev koos lastega”. Kenal päikesepaistelisel kevadpäeval kogunesime Kurtinas Kregleni ratsatallu ja puhkekeskusesse. 20 last ja 18 täiskasvanut üle Eesti (Tallinna, Tartu, Kohila, Haapsalu ja Pootsi-Kõpu kogudustest) tulid kokku, et veeta koos toredasti aega. Päeva alustasime ühise palvehetke ja sissejuhatava mänguga, mis aitas tuttavaks saada ja juhtis meid kokkutuleku teemasse „Jumala armuannid”.

Järgnes nii väikestele kui ka suurtele põnevust pakkunud kohtumine mitmesuguste loomadega, sh hobustega. Lisaks patsutamisele-silitamisele saime ratsutada ja vankriga sõita. Paljudele lastele oli see esmakordseks võimaluseks hobuse- või ponisõitu proovida, ka mõned kohale tulnud isad-emad tegid oma esmakordse ratsasõidu.

Pärast ühist lõunasööki jätkasime vaimuliku aruteluga 23. psalmi teemadel, millele järgnes rõõmu ja lusti pakkunud meisterdamine. Laste ja vanemate näpuosavuse abil valmis ühine kollaažpilt ja putukapill, mida oli vahva keerutades häält tegema panna.

Nii teemakohasest arutelust kui meisterdamisest jäi meelde mõte, et meil kõigil on väga palju lihtsaid asju, oskusi ja omadusi, mille eest Jumalat tänada ja et suurimaks meile antud anniks on Jumal ise, kes tahab olla meiega kõiges ja kõikjal.

Osavõtnute kommentaarid olid ühesed: Heiko-Teodor Kivihall: *Ikka peab selliseid asju ette võtma, sest koos on tore!*

On hea, kui õigeusklikel peredel on võimalik ka väljaspool jumalateenistust kohtuda. See kasvatab peretunnet, usukindlust ja julgust. Täiskasvanud, aga eriti meie lapsed vajavad õigeusklikku sõprusringi.

Kristi Sarapuu: *Lastele on vaja anda teadmine, et nad ei ole selles maailmas oma usuga üksik, vaid et on palju teisi lapsi, kes tunnistavad sama usku.*

Foto: Heiko Kivihall

Loomulikult pakub seda tunnet jumalateenistus, kuid on tore, kui vahel on võimalik koos omasugustega midagi vabamas vormis ette võtta, meisterdada ja rääkida vaimulikel teemadel.

Meie Kirik saab alguse meie peredest, sest on ju Kristus meile ise lubanud: ... kus kaks või kolm on minu nimel koos, seal olen mina

nende keskel (Mt 18:20). Seda, et Jumal oleks meie keskel, vajame ja igatseme me kõik. Sest siis pole meil millestki puudust (Ps 23:1) ja me ei karda kurja (Ps 23:4).

Püüame ka edaspidi luua võimalusi meie Kiriku perede kokkusaamiseks, kõik ideed ja ettepanekud selleks on teretulnud!

Foto: Margus Lepvalts

AHVIST JUMALANÄOLISEKS?

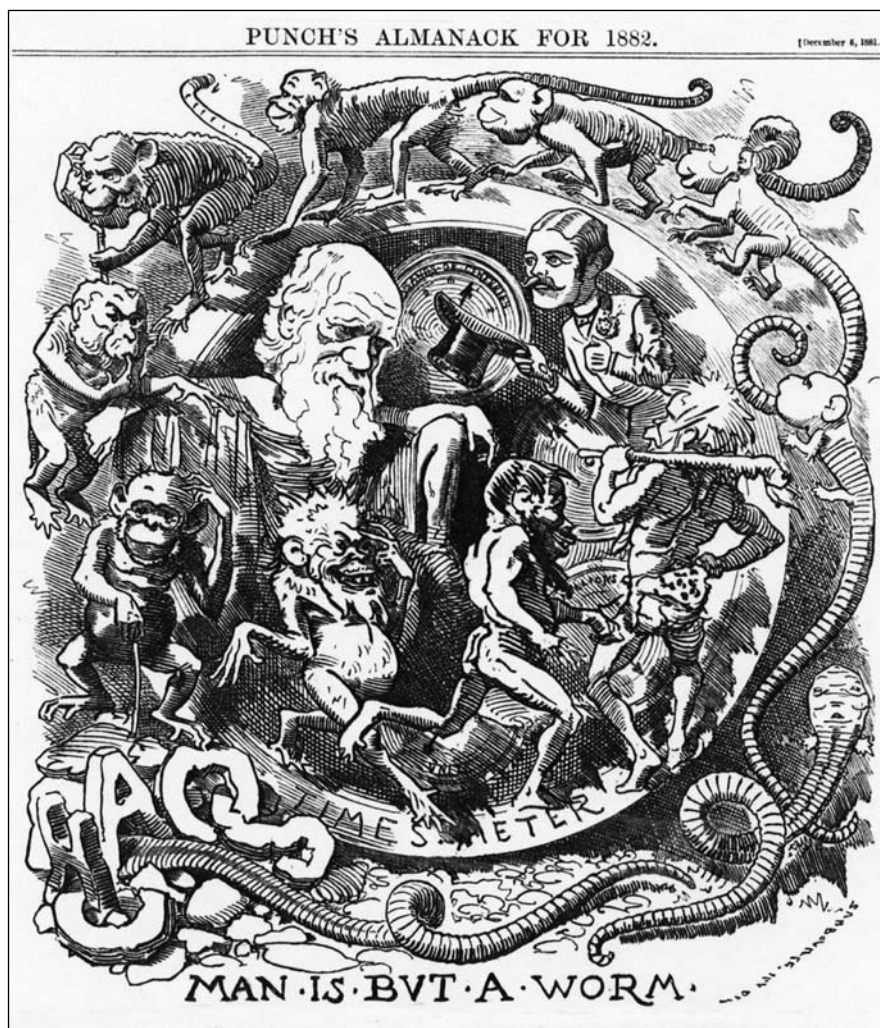
Ülempreester Mattias Palli

Inimest on ikka erutanud küsimus, kes ta on ja kust ta tuleb (ja kuhu läheb); seda mitte üksnes üksikisiku, vaid ka inimkonnana. Ja vähemalt praegu annavad eri mõttesuunad sellele erinevaid ja tundub, et sobitamatu vastuseid.

Viimastel aastatel on maakeeligi ilmunud mitmeid raamatuid (Hans-Joachim Zillmeri „Darwini eksitus“, „Mesilaste õpetaja“ jne), mis kuulutavad evolutsiooniteooria (liikide põlvnemisõpetuse) ekslikkust ja vastandlikkust pühakirjale. Internetistki võib lugeda üleskutseid Eestimaa kristlastele: „On aeg tõusta ja rääkida tõde. On aeg anda üks obadus sellele nõmedale ateismi-darwinismi valele.“ Tegelikult antakse küll õige mitu obadust. Ja vastu sajab ikka ka. Maailma peal on näiteks Richard Dawkins tuntud oma järskude seisukohtadega usu mõttetusest teaduse, eriti nüüdisaegse bioloogia valguses (eesti keeles on ilmunud tema raamat „Jõgi Eedenist“).

Selles vastuolus pole midagi uut. Jättes tähelepanuta nõukogudeaegse ametliku ateismi, on usu-teaduse pinge olnud vähemalt XIX sajandi keskelt alates Euroopa mõtteloos pidevalt olemas. Hooti on ta lahtunud, hooti teravnenud; tundub, et läinud sajandivahetusest alates on selles suhtes jällegi toimunud polariseerumine. 31. mai Postimehe lisas Arvamus-Kultuur kirjutab Toomas Jürgestein, et ligi 90% gümnasistidest vastab küsimusele loomise ja evolutsiooni omavahelistest suhetest, et need on vastuolus. Samas toob ta arvamus-küsitluste tulemusi, millest on näha, et u 35% õpilastest pidas ristiusu seisukohti tänapäeva teadusega vastuolus olevaks (teisiti arvas u 10%, 54% ei osanud öelda) ja ligi 60% pidas religiooni ja teadust vaenlasteks.

Ühel või teisel kujul puudutab ju teadus ja tema saavutused igaüht meist, kui mitte kutsetöös, siis ometi tehnika, koolis õpitu või üldise taustana kogu tänapäeva elus. Kuidas aga oma usku ja sellest tulenevat maailmavaadet teaduse ja teadusliku maailmavaatega suhestada, on paljudele keeruline küsimus. Lahendused ulatuvad teaduse ja usu kui

kattumatute valdkondade ühitamatust koosolust lahutatuse ja vaenulikkuseni, millega üht (enamasti küll osad teadustulemused või -teooriad ja osad religioossed uskumused) teise arvel oma uskumussüsteemist püütakse välja tõrjuda. Enamasti nimelt „püütakse“, sest küsimused kipuvad tagasi tulema, olgu ühe inimese peas või laiema kogukonna tasandil.

Järgnevalt püüame teoloogia pilguga vaadelda evolutsiooniteooria ja ortodoksse kristliku usuõpetuse kokkusobivust või sobimatust. See on muidugi ainult üks teema, ent võib-olla kõige enam vaidlusi põhjustanud ja seega annab mingeid vihjeid ka teaduse-usu suhetele laiemalt.

Kõige tuntum, häälekam ja selgem neid kaht vastandav maailmavaade on nn noore Maa kreatsioonism. Kreatsioonism on üldine nimetus loomisusu kohta, ent enamasti seostub sellega siiski vastandumine põlvnemisõpetusele ning mitmetele teaduses üldlevinud astronoomilistele, kosmoloogilistele ja geoloogilistele teooriatele. Noore Maa kreatsioonismi keskmad õpetused on järgmised:

1. Pühakirja (eriti 1Ms 1) loomislugu on sõnasõnaline tõde, s.o maailm loodi täpselt kuue päevaga.
2. Maailma iga pole miljardeid, vaid tuhandeid aastaid. Tavaliselt ajastatakse maailma loomine u aastasse 4000 eKr (Õigeusu traditsiooniline daatum on 5508 eKr).
3. Eri taime- ja loomaliigid loodi ühekorraga, liigid ei põlvne üksteisest, kuigi väikesed variatsioonid (tõud, alaliigid) on võimalikud. Loomulikult pole ka inimesel esivanemaid loomariigis.
4. Fossiilid on tekkinud suure veeuputuse (ja võib-olla muude katastroofide) tagajärjel. Veeuputus seletab ka mitmeid geoloogilisi nähtusi (maa reljeefi muutumist jne).

Uuemal ajal on säärased vaated öitsenud peaaesjalikult Ameerika fundamentalistlike protestantide seas. Euroopasse jõuavad need põhiliselt uute ärastusliikumiste ja jutlustajate, samuti kirjanduse kaudu. Ka „õigeusu kreatsioonism“ on pärit Ameerikast, olles levinud eeskätt õndsasti uinunud munkpreester Serafim (Rose'i) ja tema järgijate kaudu.

„Evolutsioon pole üldsegi mitte teaduslik fakt, vaid filosoofia. See on võlts-filosoofia, mis leiutati Läänes reaktsioonina katolik-protestantlikule (sic!) teoloogiale ja mis peitis end „teaduse“ maski taha... See on vastuolus Pühade Isade paljude õpetuslike seisukohtadega“ (Munkpreester Serafim Rose, tsiteeritud raamatust: „Mesilaste õpetaja“ lk 18). Ehkki rõhutatakse erinevusi protestantliku kreatsioonismiga, on raske leida olulisi erinevusi peale osade väidete kinnitamist kirikuisade tsitaatidega. Pühade isade kasutamisest selles seoses kõneleme hiljem.

Ühtpidi on selline lihtne, pühakirja tähttähele mõistev mõtteviis olnud omane pikkadele aastasadele ja pole ilmselt praegugi n-ö traditsioonilismates kogukondades kuhugi kadunud. Sellele lisandub üldinimlik arusaam Maast kui lamedast kettast, mida katab taevavõlv. Selline on meie silmaga nähtav maailmapilt tegelikult tänapäevani; me ei ütle ju näiteks, et maakera pöörab ennast päikese poole, vaid et päike tõuseb. Samuti liitub sellega kujutus, et Maa on maailmakõiksuse keskpunkt. Kõik see on üldinimlik, loomulik maailmapilt, ilma igasuguse teaduslike tead-

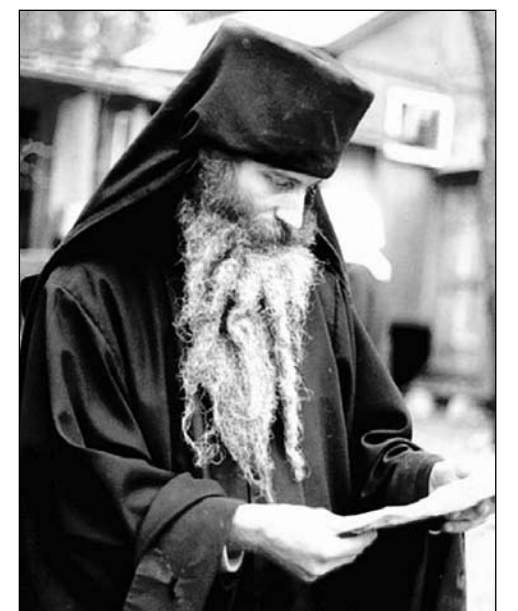
misteta. Kui aga loodusteadus areneb ja teaduse tulemused hakkavad inimestele kohale jõudma, hakkab pilt muutuma. Ning kohe kerkib küsimus, kas ja kuidas loodusteaduste üldtunnustatud arusaamu oma, antud juhul kristliku maailmapildiga seostada.

Üks kreatsioonismi kaasnähe on nn loomisteadus (creation science). See liikumine püüab teaduslike vahenditega ümber lükata üldtunnustatud maailma tekke, Maa ajaloo ja elusolendite arenemise kohta käivaid teooriaid. Loomisteadus on otsinud tunnistusi, miks Maa ei saa olla nii vana, kui arvatakse, kuidas veeuputus seletab fossiilide teket ja kuidas arvatavalt eri ajastutel elunenud liigid on tegelikult olnud üheaegsed.

Kas teadus ja kitsamalt teaduslikud teooriad on mingi eriline filosoofia? Kas teadus kinnitab igal juhul naturalismi (arusaama, et on olemas ainult loodus; mingeid looduseüleseid ega -väliseid jõude pole)? Teaduse tööpõhimõte on naturalistlik. Teaduslik meetod kasutab nähtavast maailmast pärit empiirilist teavet selle maailma uurimiseks. Kuna teadus aga piirab oma uurimisvälja empiiriliste andmetega, piirdub ka tema kompetents tajutavate nähtustega. Teadus jääb agnostiliseks, st ei oska midagi kosta hinge, vaimude, Jumala jne kohta, ei eita ega jaata nende olemasolu. Teadus pole pädev neid asju uurima. Usuline valdkond jääb religioonile; selline on alati olnud ka Kiriku seisukoht.

Teadlased uurivad empiirilisi andmeid ja üldistavad oma avastusi, et luua kontrollitavaid hüpoteese (oletusi). Edasised leiud kas kinnitavad hüpoteesi või lükkavad selle ümber. Kui hüpoteesi on küllalt kontrollitud, saab ta teooria staatuse. Teooriad omakorda kinnitavad üksteist ja võivad viia uute, ühendatud teooriateni. Nõnda pole teaduslik teooria pelgalt oletus. Teooria on ümberlükkamata mudel, millega kogutud andmeid seletatakse. Järelikult on iga teooria ümberlükkamiseks vaja väga tõsiseid uusi andmeid ja nende põhjal ehitatud hüpoteese.

(järgneb)

Munkpreester Serafim (Rose).

ÕIGEUSU KAPLANITE KONVERENTS UKRAINAS

Intervjuu diakon Andrei Sõtšoviga

Maikuus toimus Ukrainas õigeusu kaplanite konverents. Millega täpselt oli tegemist?

Ajavahemikul 12.–15. mai 2008 osalesin Kiievis õigeusu kaplanite konverentsil, mille korraldas Ukraina kaitsejõududega koostöö eest vastutav Moskva patriarhaadi Kiievi metropoolia sinodi osakond. Tegemist oli esimese Ida-Euroopa ortodoksi kaitseväevaimulike rahvusvahelise konverentsiga. Konverentsist võtsin osa selle peakorraldaja, Lvovi ja Galiitsia ülempiiskop Augustin (Markevitsi) kutsel ja Eesti Kaitsejõudude peastaabi peakaplan major Taavi Laanepere soovitusel.

Millised patriarhaadid olid konverentsil esindatud ja milliseks kujunes koostöövaim?

Konverentsil osalesid järgmised kaitseväge kaplanid või selle valdkonnaga tegelevad delegaadid: Poolast õigeusu välipiiskop brigaadikindral dr Miron (Chodakowski) koos välipraostide Mihał Dudiczi, Aleksandr Szelomowi, Jan Koti ning Aleksy Andrejukiga, Rumeeniast peakaplan ülempreester Constantin Țanu ja välipraost Aurelian Pretorian, Bulgaariast praost Joan Karamihalajev, Venemaalt ülempreester Dmitri Smirnov, Gruusiast praost Za-

Pärast oikumeenilist ümarlauda Ukraina sisevägede peavalitsuses. Esimeses reas vasakult: kolonel Vladimir Gluhhovski, Joan Karamihalajev (Bulgaaria), Sergei Leboda (Valgevene) Dimitri Smirnov (Venemaa), välipiiskop Miron Chodakowski (Poola), Constantin Țanu ja Aurelian Pretorian (Rumeenia), Andrei Sõtšov jt.

haria Mazitadzi ja Valgevenest praost Sergi Leboda. Seega olid konverentsil esindatud Eesti, Bulgaaria, Gruusia, Poola, Rumeenia ja Vene õigeuskirikud. Konverentsi töö kulges konstruktiivses vaimus ning vastuvõtt oli hästi korraldatud. Suhted delegaatide vahel olid „kaitseväelaskult” korrektsed ja head. Suhtluskeeleks oli vene, vähesemal määral inglise ja prantsuse keel.

Mis oli konverentsi eesmärk?

Konverentsi põhieesmärk oli tutvuda eri maade kaitseväge kaplaniteenistustega ja nende töö korraldamisega, soodustamaks seeläbi loomisjärgus Ukraina Kaitsejõudude kaplaniteenistuse organiseerimist. Erinevusi Ida-Euroopa kaplaniteenistuste vahel on mitmeid. Kui näiteks Poolas ja Eestis on õigeusu kaitsevägekaplanid vähemuses, siis Rumeenias moodustavad nad enamiku.

Kaitseväge kaplaniteenistused erinevad ka oma mudelite poolest. NATO riikide kaplaniteenistused, näiteks Eesti, Poola ja Rumeenia, on valdavalt oikumeenilised, st nendes on esindatud mitmed konfessioonid. Näitena olgu toodud jällegi Poola, kus katoliku ja apostlik-õigeusu kaplanid teenivad kaitseväes sisuliselt käsikäes, olgugi igaühel erinev kiriklik alluvus. Gruusias ja Ukrainas ollakse aga veel arvamusel, et kaplaniteenistus peab olema konfessionaalset laadi. Viimast aga raskendavad kas või Ukrainas õigeusu kirikus toimunud lõhed.

Konverentsi teiseks ülesandeks oli jagada üksteisega tööalaseid kogemusi hingehoiu ja eetikanõustamise alal ning teenimisspetsiifika osas välismissioonidel. Nii Poola kui ka Ukraina kaplanid osalevad sarnaselt Eesti kaplanitega rahualvalve- ja rahutagamissmissioonidel, näiteks Kosovos ja Iraagis. Oli huvitav

kuulata ametikaaslastelt, millised on olnud nende kogemused selles vallas. Üheks arutelupunktiks oli see, mida saaks teha apostlik-õigeusu kaplan, kui tema juurde tuleb pihile või koguni armulauale teiseusuline kaitseväelane. Samuti siis, kui on vaja matta mitteõigeusklikku sõjaväelast.

Ning kolmandaks otsustati konverentsil teha teiste konfessioonide eeskujul algust apostlik-õigeusuliste kaplanite iga-aastaste kokkusaamiste korraldamisega. Järgmine sellelaadne kohtumine peaks aset leidma Poolas, kuhu välipiiskop Miron kutsus juba suusõnaliselt esindajaid ka meie kaplaniteenistusest. Lisaks sai vahetatud üksteisega kontaktandmeid.

Kas konverentsi päevakorda mahtus lisaks kaplaniteenistust puudutavatele aruteludele veel sündmusi?

Minu jaoks oli konverentsi tähtsaim ja üllaim hetk ühine teenimine Jumalikul Liturgial Kiievi metropoolia katedraalis – vagade Antoniuse ja Feodosi peakirikus 15. mail. Peakirik asub Kiievi-Peterseri suurkloostri ehk lavras, kus toimus suurem osa konverentsist ja kuhu majutati ka selle osalejad. Jumalikku Liturgiat toimetasid Poola välipiiskop Miron (Chodakowski) ja Augustin (Markevits) kohalike ja külalisvaimulike kaasteenimisel. Liturgiale järgnes pidulik lõunasöök, millel ülempiiskop tõstis veiniklaasi kõigi õigeusu kirikute eestseisjate, sh meie valitseja metropoliit Stefanuse terviseks, soovides meie kaplanitele rohket jõudu-jaksu edaspidiseks.

Küsinud Madis Kolk

VAIMULIKU JA OHVITSERI ÜHISOSA

Preester Aleksander Sarapik teenis 20. oktoobrist 2007 kuni 23. aprillini 2008 vanemkaplanina oma teisel kuuekuulisel missiooniperioodil Bosnia-Hertsegoviinas. Vestleme nii seekordsest välismissioonist kui ka uutest kohustustest Kaitseväes, kus Aleksander Sarapik on alates 23. maist peakaplan ametikohal.

Aasta tagasi rääkisime Metropoolia veergudel eelmisest missiooniperioodist Bosnia-Hertsegoviinas. Mille poolest need omavahel erinesid? Teatavasti jäi nüüdse lähetusaja sisse ka naaberriigi Kosovo iseseisvumine. Kuivõrd lisas see pingeid igapäevatöösse?

Seekordsel missioonil, millega lõppes ka Eesti vanemkaplanite kahe-aastane teenistusperiood seal piirkonnas, oli kaks laiemat teemat. Esiteks Bosnia-Hertsegoviina missiooni vähendamine. Eesti tõi oma 34-mehelise Kaitseväe üksuse Tuzlast välja juba eelmise aasta juunis.

Analüütikud andsid sealsele olukorrale oma hinnangu ja selle kohaselt on Bosnia-Hertsegoviina täitnud samm-samult need ülesanded, mis talle riigina on ette pandud. Seal on edukalt läbi viidud sõjaväereform, samuti reformid, mis on seotud politseiga ja reformid, mis on seotud konstitutsiooniga, olukord normaliseerub ja vastavalt sellele tõmbavad rahvusvahelised üksused ennast välja, sest riik suudab juba ise oma turvalisuse eest seista. Kuus baasi suleti ja kogu tegevus koondus ühte baasi, Butmiri Sarajevos.

Teiseks teemaks oli aga tõepoolest Kosovo iseseisvumine, mis omakorda mõjutas ka Bosnia-Hertsegoviina poliitilisi protsesse, väljaütlemisi ja pingeid. Minu töökoht oli küll samas baasis kus eelmiselgi korral, Bosnia-Hertsegoviinas Sarajevos, aga kõik Kosovos toimuv oli samuti lähedalt vaatluse all. Juhul kui seal oleks toimunud relvastatud konflikt osapoolte vahel, olnuks meie baas otseseks sillapeaks, kustkaudu oleksid rahvusvahelised üksused liikunud Kosovosse. Selline teadmatuse seisund tähendab pidevat valmisolekut.

Kas oli võimalust suhelda mõlema osapoolega või nägid Kosovo albaanlased ortodoksist kaplanis pigem vastasleeri esindajat?

Kosovo ei olnud minu vastutusala, aga seda visiteerides suhtlesime kõigiga. Külastasime kloostreid ja erinevaid asutusi, et sealset elujärge tundma õppida. Vahepealt pärast iseseisvumist oli see omaette kogemus, sest pinged olid üleval ja sellises situatsioonis räägivad inimesed ikka rohkem. Aga otsest konflikti albaanlaste ja serblaste vahel mina pealt ei näinud. Vestlused olid küll emotsionaalsed, aga seda tingib juba ajalugu, sest inimesed on seal palju erinevate sõdadega kokku puutunud, mis annab olevikule oma värvingu. Võrdluseks võib aga öelda, et kui Bosnia-Hertsegoviinas on kolm osalist, siis Kosovos on võrrand lihtsam, seal on ainult kaks osalist, muutujaid on vähem.

Suhtlemine konfliktipiirkondades peab toimuma loomulikult väga ettevaatlikult ka juba keelekasutuse tasandil, sest niikuinii on tegemist keeleliste ja kultuuri-liste erinevustega. Kosovos asub ju teata-

vasti Peći klooster, mida peetakse Serbia kiriku hälliks. Albaanlased on enamjaolt moslemi kogukonna esindajad, kuigi ka nende seas on õigeusulisi ja katoliiklasi. Meie kui sõjaväevaimulike ülesandeks on pigem ikka erinevustega toime tulemine ja ühisosa leidmine, mitte konflikti osalistena selle õhutamise. Rahvusvaheline kohalolek on seotud ikkagi juriidiliselt ja poliitiliselt võimalikult korrektselt, pigem lastakse protsessidel ajas maha käia kui üht või teist osalist n-ö toetada.

Pealegi oli minul väga unikaalne võimalus töötada koos imaamidega ja seeläbi oli moslemikogukond samasugune suhtevõrgu osa nagu ortodoksid ja katoliiklasedki. Loomulikult on sellistes olukordades oma väljakutsed, aga kus neid ei oleks? Neid on isegi meil Eestis.

Kas lisaks Kosovo teemale oli eelmise missiooniperioodiga võrreldes ka Bosnia-Hertsegoviina olukorras mingeid nihkeid?

Oli ikka. Näiteks võttis sealne Serbia kogukonna parlament oma eristungil vastu

Öigeusu kiriku varemed Pristina lähistel.

Butmiri baasi kabel.

dokumendi, mis pigem õhutas vastuolu kui toetas tervikut. Oli ka hääli, mis ütlesid otse välja, et see osa peaks üldse Bosnia-Hertsegoviinast välja astuma ja liituma Serbiaga, ehk siis seesama Suur-Serbia idee, millest oli kantud ka Kosovo põhjaosa. See on teatavasti vaid üks kolmest Bosnia-Hertsegoviina parlamendist. Ka presidentuur on neil kolmeliikmeline, igal kogukonnal on n-ö oma president, selles mõttes on selle riigi toimimine omamoodi fenomen. Bosnia-Hertsegoviina elab täna Daytoni rahuleppe alusel, see tingis ka konstitutsioonireformi temaatika. Daytoni rahuleping oli piisav sõja lõpetamiseks, kuid ta ei ole piisav riigi üles ehitamiseks ja juriidiliste küsimuste piisavaks lahendamiseks liitumisel Euroopa Liiduga.

Kõik need kolm parlamenti teevad omavahel loomulikult koostööd ja annavad n-ö ühise sisendi kogu riigile. Eesmärk on liikuda ühes suunas. Sõjaväereform tähendaski seda, et kolmest armeest moodustati üks armee, mis kaasab nii horvaadid, bosnjakid kui ka serblased. See armee toimib seaduse järgi, mille nad kõik kolmekesi on heaks kiitnud ja vastu võtnud ning millega nad liiguvad NATO suunas, olemata vaenupooled, vaid lihtsalt oma eripäradega.

Niisiis poliitiline hetkeolukord ei mõjuta otseselt kaplanitöö spetsiifikat?

Kaplanitöö eesmärgid ei muutu, olenevata sellest, kui suur on sõjaline konflikt. Minul tuli näiteks oma 6-kuulise missiooni jooksul kokku puutuda 35 surmaga. Meie baasi teenindas makedoonlaste helikopteriüksus ja kui nende helikopter alla kukkus, oli kaplani otsene ülesanne tegelda matustega. Kui Butmiri poolakate üksuse lennuk Poolas alla kukkus, puudutas seegi meie baasi. Samuti see, kui ungarlaste helikopter kukkus alla Ungaris. Kõigega kaasnesid mälestusteenistused ja nõustamine, olemuslikult ei ole selle käsitlemises vahet, kas inimene saab surma õnnetuses või lahingutegevuses. Surm on surm ja kaplanitöö on kaplanitöö.

Ka siis, kui näiteks missioonilviibijal keegi kodus sureb, on vahelülilik kaplan, kes suhtleb nii kodustega kui missioonil ole-

va inimesega, pakub hingelist tuge ja aitab organiseerida erakorralist puhkust. Sellega kaasneb rida spetsiifilisi küsimusi, mis tuleb läbi arutada, tehes seda kõike õiges noodis, et mitte leina suurendada, vaid vähendada pingevalikaid, sest missioonidel viibimine ise on piisavalt pingeline.

Kuidas aga kirjeldada üldmuljet sellest piirkonnast väljaspool militaarset konteksti?

Mõne aasta pärast soovitan kõigil kindlasti Balkanile puhkama minna, sest loodus, mäed ja meri on seal täiesti omaette väärtus. Kindlasti on seal siis juba tunduvalt rahulikum, sest olukord paraneb iga päevaga. Inimesed on konfliktist väsinud, noorem põlvkond heitleb ennast sellest üha rohkem välja. Täiesti fenomenaalne on see, kuidas nad oskavad oma traditsioone promoda ja kuidas alati on ka kõik teised nende juurde kutsutud. See tähendab seda, et meie mõistes jõuluperiood hakkab tegelikult pihta juba islamiusuliste pühadega detsembri algupoolel ja lõpeb see vana kalendri järgi Kristuse ristimispüha ja veepühitsusega. Religioosseid pühi on seal korraga kolmekordselt ning selle kuu aja jooksul külastavad ka eriusulised naabrid vastastikku üksteist.

Makedoonlaste matusteenistus.

Dubrovnik on juba aastaid tuntud puhkekuurort. Samuti on seal rohkesti religioosseid paiku. Medjugorje on katoliku palverännakute keskus, mida külastab aastas 1,5–2 miljonit inimest. Sealsamas Bosnia-Hertsegoviina territooriumil on Serbia poole peal 29 väga ilusat kloostrit, mis on kõik omaette vaatamisväärsused. Üks kaplani ülesandeid oli ka vabaajaurituste korraldamine ja nende hulka kuulusid ka rännakud neis paigus. Mägedes peab aga kaasas olema hea teejuht, sest see maa on ilmselt veel aastakümneteks mineeritud.

Kuna selleks korraks on vanemkaplani missioon seal piirkonnas eestlaste jaoks lõppenud, siis millised ülesanded ootavad nüüd Kaitseliidu peakaplani ametis kodumaal?

Selles töös tuleb koordineerida kõike Kaitseliidu malevate kaplanite tööd. Kaplani esmane ülesanne on tagada usuline teenimine vastavalt konkreetse inimese vajadustele, samuti nõustada nii eetika kui ka moraali osas. Tulevikus näeme Kaitseliidu koosseisus ka vanemkaplanit ja staabikaplanit, nii et lähiaastatel peaks amestisse astuma kokku kolm kaplanit.

Üldse on Eestis kokku neli peakaplaniaati: Kaitseliidul, Kaitsejõududel, Politseil ja vanglatel. Käsuliini pidi allun Kaitsejõudude peakaplan Taavi Laaneperele, kuid Kaitseliidu spetsiifika erineb Kaitsejõudude omast. On küll kokkulangevusi, aga ei tohi unustada, et Kaitseliit on vabatahtlike ühendus, mis ei tegele ainult sõjaliste ülesannetega, vaid tal on väga palju ka teisi väljundeid. Kogu selle sektoriga tegelemine ja perspektiivi paigas hoidmine nõuab teiselaadilist lähenemist.

Kaitseliidul on malevakaplanid enamjaolt olemas, peakaplan on nüüd paigas, täitmata on veel vanemkaplani ja staabikaplani koht. Kaplanile on kõrgeid nõudmised. Esiteks peab ta olema oma konfessiooni poolt tunnustatud, tal peab olema oma kirikupea õnnistus. Samuti peab ta olema läbinud vastava eriala ohvitseri kursused. Tal peab olema kõrgharidus, soovitatavalt magistrikraad, samuti vähemalt paari-aastane kogudusetöö kogemus. Kõik see kokku võib kesta vähemalt 5–7 aastat, mis on päris pikk aeg. Otsitakse inimest, kes suudab tõesti nõustada murega tema juurde tulijat. See eeldab erialast kompetentsi mitte ainult vaimulikutöö valdkonnas, vaid sõjaväekaplanil puhul ka sõjaväelise tausta tundmist, vanglakaplanil peab aga olema selge arusaam kõigest justiitsministeeriumi haldusalas toimuvast. Tegemist on ikkagi mitme rolli ühisosaga, mille kokkusobitamine ühes isiksuses ei ole lihtne ülesanne.

Eestis peab sõjaväekaplan olema ohvitseri auastmega, kuidas on sellega mujal?

Esineb erinevaid mudeleid, mõnedes armeedes on kaplanid lepingulised ega kuulu ohvitserkonda. See on seadusandlusega paika pandud, küll aga teevad kõik kaplanid läbi kursuse, mille tulemusel peavad nad oskama relva ohutuks teha. See on elementaarne, sest kui inimene on afektiseisundis ja tal on laetud relv, on kaplani ülesanne toimida nii, et see inimene sellega endale viga ei teeks, rääkimata oma kaaskondsetest. Ka juhul, kui ta ei ole sõjaväelane, peab tal olema arusaam keskkonnast, kus ta viibib. NATO riikides on ikkagi valdav tendents, et kaplan on ühtlasi ka erialaohvitser.

Küsinud Madis Kolk

Keiser Konstantinus.

Esimese kirikukogu pühad isad.

Sissejuhatus õigeusku

Nikea Konstantinoopoli usutunnistus

*Kommenteerinud isa Lev Gillet, „üks ida-kiriku munk“**

Mina usun ainu Jumala, Isa, kõigeülalpidaja, taeva ning maa ja kõige nähtava ja nähtamatu Looja sisse.

Me tunnistame, et on olemas mittemateriaalne ja lõpmatu algprintsip, kõige elava allikas ja täius ning nimetame seda ürgalust Jumalaks. Ma olen see, kes ma olen (2 Mo 3:14). Ma olen A ja O, esimene ja viimane (Ilm 22:13). Kõige elava allika ja täiusena on Jumal ka igasuguse kõlbelise täiuslikkuse allikas ja paleus ning kuna iga täiuslikkus viib armastusele, siis saame just armastuse sõnades Jumalat kõige paremini hoomata: Jumal on armastus (1Jh 4:16). Jumalat ei ole keegi iial näinud. Kui me üksteist armastame, püsib Jumal meis (1 Jh 4:12). Seega ei tule Jumalat tajuda kui mingit inimest või ülinimest, vaid kui vaimulikku ürgalust, lõpmatut armastust.

Jumal „lõi taeva ja maa“, see tähendab kogu maailmakõiksuse, kõik, mis on olemas. Loomist tuleb siinkohal võtta erilises, üdini vaimses tähenduses. Ihu,

eluvaim on oleva kujud, kõige elava kujud, mis on antud Jumala poolt, kes on kogu loodu allikas. Jumala poolt loodud olemine ei ole mingi ainealine valmis tegemine: see on Jumalasisene tegu, see toimub Jumala teadvuses. Me oleme Jumalas, ilma et Temaga seguneksim: Tema on see, kes end annab ja meie olemine need, kes on saadud. Tema sees meie elame ja liigume ja oleme (Ap 17:28).

Jumal lõi armastusest. Jumal armastab ja loob korraga. Jumal teeb inimese mõtlemisvõimeliseks ja vabaks, et inimenegi saaks Teda armastada. Kõik maailmakõiksuse nähtused on Jumala tegevuse ilmingud.

Selles osas puudub vastuolu usu ja teaduse vahel. Usk loomisess ei ole seotud ühe või teise kosmoloogilise teooriaga. Just teaduse ülesandeks on uurida selliseid probleeme nagu meie planeedi vanus, päikesesüsteemi kujunemine, elavate liikide tekkelugu ja areng. Millised need teadusliku uurimistöö tulemused ka poleks, ei saa nad vastanduda meie usule, sest meie usk põhineb kinnitusel, et Jumal-Armastus on kõige olemasoleva algus, mõte ja lõpp.

Kuid kas Jumala loov tegevus väljendub siis üksnes nähtavas maailmakõiksuses ja elavais olendeis, kes seda asustavad?

Meil pole õigust selliseid piire seada. Juudi pärimus, millele järgneb kristlik pärimus, räägib meile ühelt poolt mittemateriaalsetest olenditest, kes on Jumala headuse ja armastuse teenistuses – „inglitest“. Teisalt antakse neis samades pärimustes pimeduse väele konkreetne kuju ja isikustatakse seda teatud kurjades vaimudes. Nagu näeme, ei ütle Nikea-Konstantinoopoli usutunnistus selle kohta midagi täpsemat, kuid tunnistab lisaks „nähtavatele asjadele“ ka „nähtamatute asjade“ olemasolu.

Juudi prohvetid ja eelkõige Kristus ise õpetavad meid pidama Jumalat Isaks, kellega igaühel meist võib olla isiklik ja elav suhe: Teie olge siis täiuslikud, nõnda nagu teie taevane Isa on täiuslik! (Mt 5:48). Need suhted meie Jumala ja Isaga on kõige erilisemalt väljendatud palves, mille Jeesus Kristus meile õpetas:

Meie Isa, kes sa oled taevas! Pühitsetud saagu Sinu nimi! Tulgu meile Sinu riik, Sinu tahtmine sündigu nagu taevas, nõnda ka maa peal! Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev! Ja anna meile andeks meie võlad, nagu ka meie andeks anname oma võlglastele! Ja ära saada meid kiusatusse, vaid päästa meid ära kurjast! (Mt 6:9-13).

Ja ainu Issanda Jeesuse Kristuse, Jumala ainusündinud Poja sisse, kes Isast on sündinud enne kõiki aegu. Valgus Valgusest, tõeline Jumal tõelisest Jumalast sündinud, mitte loodud, Isaga üheloomuline ja kelle läbi kõik loodud on.

Isa laseb meil ennast tundma õppida Poja kaudu. Me kõik oleme Jumala pojad, aga üks on Jumala Poeg selles ainsas ja erilises tähenduses. See Poeg, see vahendaja ei ole loodud ega lapsendatud. Ta lähtub Isast vaimuliku sündimise kaudu. See, keda me Pojaks nimetame, on Jumala Sõna, Isa igavene Sõna ja Mõte: Alguses oli Sõna ja Sõna oli Jumala juures ja Sõna oli Jumal. Seesama oli alguses Jumala juures. Kõik on tekkinud läbi tema ja ilma temata ei ole tekkinud midagi. Mis on tekkinud tema kaudu, oli elu (Jh 1:1-4). Jumala Sõna on meile „Issand“, õpetaja, ülim teejuht, Valgus. See valgus, mis maailma tules valgustab iga inimest – kõigile, kes tema vastu võtsid, andis ta meelevalja saada Jumala lasteks (Jh 1:9-12).

Jumala Sõna ei ole abstraktsioon, vaid elav tõelus. Ta ilmutas ennast meile tõeliselt, inimese kujul Naatsareti Jeesuse isikus, keda meie kutsume Kristuseks või Messiaks („salvituks“). Esimeste aastasadade kristlik teadvus nägi vaeva, et toonases kreeka metafüüsika keeles

välja tuua Isa ja Jeesuse vahelisi seoseid. Kuna Jeesus on lihaks saanud Jumala Sõna, Isa väljendus ja ilmutus, kuna üksnes Temas saame me hoomata Isa (Kes on näinud mind, see on näinud Isa (Jh 14:9)), siis tunnistab Kirik, et Jeesus, Poeg, on „Isaga üheloomuline”; kuulutades, et Ta on tõeline inimene, kummar-dab Kirik Teda kui tõelist Jumalat.

Kes meie, inimeste, ja meie lunastamise pärast on maha tulnud taevast, lihasse saanud Püha Vaimu ja Neitsi Maarja läbi ja inimeseks saanud.

Ja Sõna sai lihaks ja elas meie keskel – täis armu ja tõe (Jh 1:14). Seda Jumala Sõna ühendust meie inimloomusega Kristuse isikus nimetame lihakssaami-seks. Tõlkides inimeste keelde selle igavikulise salasuse, mis on üle igasugusest teoloogilisest ja filosoofilisest mõtle-misest ning jääb ajaloolisele uurimisele kättesaamatuks, ja soovides väljendada kristliku teadvuse poolt kogetud sü-gavat ja ainulaadselt puhast vaistlikku tõetunnetust, mis seondub Jumala Poja meie sekka tulemisega, õpetab Kirik, et Kristuse sünd oli lihaliku elu tavatingi-muste seisukohast erandlik, ja sõnastab Jumala „hinguse” ehk Püha Vaimu ja „Neitsi läbi inimeseks saamise” õpetuse.

Sõna sai lihaks „meie jaoks ja meie pääs-teks”. Jumala plaan löödi täielikult sega-mini. Kasutades oma vabadust, pöördus inimkond ära Jumal-Armastusest, et pöörduda iseka õnneotsingu tee-le. Selles esimese truudusemurdmise, sel-le „pärispatu” tagajärjel tulid maailma kannatus ja surm, nii füüsiline kui ka vaimne. Kurjus tuli ära võita, lepitada see, mis oli lahutatud, päästa see, mis oli kadunud. Inimloomus tuli jumalikus-tada. See päästetöö jäi lihaks saanud Sõna teha.

Kes meie pärast on risti löödud Pontiusse Pilatuse ajal ja kannatanud ning maha maetud

Pääste, mille Kristus teoks tegi, sisaldab erinevaid tahke. Oma maise elu ajal tuli Jeesusel üle olla kiusatusest. Ta tegi terveks ihusid ja hingi. Ta kuulutas jumalariiki, ta kutsus sinna kannatajaid, vae-seid, tagakiusatuid, puhtaid südameid. Ta õpetas, et jumalariik seisneb kahe juhise täitmises: Armasta Issandat, oma Jumalat, kogu oma südamega ja kogu oma hingega ja kogu oma jõuga ja kogu oma mõistusega, ning oma ligimest kui iseennast! (Lk 10:27). Ja ta ütles enese kohta midagi, mida ükski prohvet varem polnud öelnud: Mina olen tee ja tõe ja elu (Jh 14:6). Kiusatusele vastu pannes, tervendades, andestades, head sõnumit kuulutades Kristus juba päästis meid. Aga ta tahtis oma armastuse meie vastu lõpule viia, järgides ülimalt käsku: Ei ole

olemas suuremat armastust kui see, et keegi annab elu oma sõprade eest (Jh 15:13).

Tema ristisurm lunastas meid mitte juriidilises või ärilises mõttes, otsekui oleks Isa nõudnud inimeste patu eest veritasu, vaid seepärast, et seesmine armastustegu ja ohvriand, mille nähtavaks väljenduseks oli ristilöömine, heastas küllaga inimeste mis tahes vastuhaku Jumalale ja kutsus meie südameis vas-tuseks esile pöördumise. Ristist, mida Jeesus endale soovis, sai iga kristliku elu märk ja vajalik eeltingimus: Kui keegi tahab käia minu järel, siis ta võtku oma rist ja järgnegu mulle (Lk 9:23).

ja üles tõusnud kolmandal päeval kirja-de järele.

Pärast seda kui Jeesus oli kannatanud, ilmus ta jüngritele elavana ja andis neile selle kohta mitmeid tõestusi, näidates ennast neile neljakümne päeva jook-sul ja rääkides asjust, mis puudutasid jumalariiki (Ap 1:3). Jüngrite veendu-musest, et hauakivi ei matnud nende õpetajat ega tema tööd igaveseks enese alla, on saanud kogu Kiriku usk. Kirik kuulutab, et pole tarvis otsida surnute seast seda, kes elab (Lk 24:5). Kristuse surnuist ülestõusmise tõsiasja ei saa aja-loolises plaanis ei tõestada ega ümber lükata ja sellest ei saagi inimloomusega täielikult aru saada. Ülestõusmine on salasus. Aga selle salasuse tõeluseni võib jõuda nii isikliku kui ühise vaimuliku usukogemuse abil. Usk sellesse ja rõõm ülestõusmisest on õigeusu sügava har-duse keskmes: „Kristus on surnuist üles tõusnud, surmaga surma maha tallanud ja neile, kes hauas olid, elu kinkinud!” (Paasa pealaul).

Ja kes on üles läinud taeva ja istub Isa paremal käel.

Taevasse minemise ja Jumala paremal käel istumise kaks ihulist kujundit tähendavad ühelt poolt, et Kristus võttis aurikkalt oma valdusesse kuningriigi, mida Ta ette kuulutas ja kuhu pääse-mise lootust ta meilegi andis (jumala-riik on igavene elu Jumal-Armastuses). Ning teiselt poolt, et talle kuulub selles kuningriigis ainulaadne koht Isa kõrval, mis on mõeldud Pojale: Sina oled mu armas Poeg, sinust on mul hea meel! (Lk 3:22).

Ja kes jälle tuleb auga kohut mõistma elavate ja surnute üle ja kelle riigil ei saa lõppu olema.

Evangeeliumid ja ilmutusraamat kirjeldavad Kristuse tulemist väe ja suure auga (Mt 24:30) tunnil, mil te ei arvagi (Mt 24:44) – ja surnute üle kohtu mõist-mist nende tegude järgi (Ilm 20:13).

Kuigi mõningad nende kirjelduste üksikasjad on suures osas kujundlikud, oleks siiski kristliku pärimuse vastane näha „teises tulemises” ja viimses koh-tupäevas üksnes kujutluspilti. Aga pole vaja endale ette kujutada mingit kohtu-protsessi. Inimene ise mõistab enese üle kohut ja määrab oma saatuse vastavalt sellele, kas ta tahtlikult ja teadlikult on Jumal-Armastusest ära pöördunud või Tema poole liikunud. Igavene elu üks-nes ilmutab iga inimese vaba valikut, väljendudes tema tunnetes ja tegudes. See maailm möödub, kõik asjad tehakse uueks (Ilm 20:5) ja jumalariik seatakse sisse igaveseks ajaks.

Ja Püha Vaimu, Issanda, Elulooja sisse, kes Isast välja läheb, keda ühtlasi Isa ja Pojaga kummardatakse ja austatakse ja kes prohvetite läbi rääkinud on.

Ma palun Isa ja ta annab teile teise Lo-hutaja, et tema oleks teiega igavesti: Tõe Vaimu... Kui tuleb Lohutaja, kelle ma teile Isa juurest saadan, Tõe Vaim, juhüib ta teid kogu tõesse (Jh 14:16; 15:26; 16:13). See Isa Vaim või hingus, kelle Poeg inimeste peale saatis, täitis apostleid ja pühitseb jätkuvalt neid, kes elavad usus ja armastuses. Meie kutsu-me teda Issandaks, nagu ka Poega, sest Temagi on meie õpetaja ja teejuht. Ta teeb meid elavaks, sest kogu meie vai-mulik elu sõltub sellest hingusest. Ta on Isa nähtav ilmutus hingedes, nagu Poeg oli Tema väline ja nähtav ilmutus. Me ei saa lahutada Isa tema Sõnast ja Hingu-sest; me ei saa lahutada Jumal-Armas-tust ja killustada seda transtsendentaal-seks algprintsibiiks (Isa), objektiivseks ilmutuseks (Poeg), siseomaseks tegevu-seks (Vaim). Isa, Poega ja Püha Vaimu kummardatakse ja austatakse ühiselt, sest kolme hüpostaasi või subjektina on nad ühest ja samast jumalikust olemu-sest. Me võlgname selle täpse teoloogilise sõnastuse esimestele kirikukogudele, kes Pühima Kolmainu nime all üritasid väljendada Isa salasust, kes ilmutab en-nast meie silmale oma Poja kaudu ja elab meie hingedes oma Vaimu kaudu.

Püha Vaim „on rääkinud prohveti-te läbi”. Meie saame sellest aru nii, et pühakirja, Vana ja Uue Testamendi raamatud, on kirja pannud inimesed jumaliku tõetunnetuse mõjul. See tõe-tunnetus puudutab piibli usulist ja mo-raalset sisu, kuid ei taga pühade raama-tute autorite ilmeksimatust sündmuste järjestuse, ajaloo, kosmograafia jm selle-taolise vallas, mille osas nad jagasid oma ajastu seisukohti. Piibel on järkjärguline hariv ettevalmistus Kristuse tulemisele ja Püha Vaimu valitsusele. Võib öelda, et samaaegselt toimus paganarahvaste ettevalmistamine mõningate inimtõ-lemise edusammude kaudu, sest Jumal ei jätnud ühtki rahvast täielikult val-gusest ilma. Meil on õigus vabadusega,

mida teadus eeldab, kasutada ajaloo ja keeleteaduse kriitilisi uurimismeeto-deid kõige selle suhtes, mis piiblis va-jab kontrollimist, positiivset ülevaata-mist. Aga pühakirja vaimulik sisu ei ole mõeldud eraviisiliseks tõlgendamiseks. Selle tõlgendamine on Kiriku pädevu-ses, kes räägib Püha Vaimu toimet.

Üheainsa püha kogumaaapealse ja apostliku Koguduse sisse.

Sõna „Kirik” (Kogudus) tähendab „kokkutulemist” ja „valimist”. Iga vara-kristlikku kogudust nimetati „valitute koguks” või kirikuks. Kõik usklikud koos moodustasid Kiriku (Koguduse) selle sõna üldises, mitte enam kohali-kus või mingis erilises tähenduses. Juba apostlid olid hooles, et rajada kristli-kele kogudustele püsiv alus. Apostlite-aegsetele kogudustele olid üldjoontes omased samad asjad, mis tänapäeva kristlikele kogudustele: iga kogudus oli „ustavate” rühm, mis püsis apostlite õpetuses ja osaduses, leivamurdmises ja palvetes (Ap 2:42) ülevaataja (*episkopos*, piiskop) juhatusel, keda ümbritsesid va-nemad (*presbyteroi*, preestrid) ja teenrid (*diakono*i, diakonid). Need ametid on meie seas tänapäevani alles. Seda ameti-redelit või hierarhiat ei tule vaadata kui mingit välist, kirikurahvast kõrgemal seisvat meelevaldat. Kirikus ei ole ühtegi „välist” meelevaldat. Isegi üleilmne kiri-kukogu, mis toob kokku kõik piiskopid, on üksnes kirikurahva usulise teadvuse väljendus antud ajahetkel ja see kujuneb seaduseks ainult juhul, kui kirikurahva teadvus selle omaks võtab.

Ilmeksimatus on kirikurahva üksmee-lele siseomane; tõe ilmutus on vastus meie vennalikule armastusele. Seepä-rast ei nõustu õigeusu pärimus, millega meie end seostame, läänekiriku õpetu-sega meelevaldadest Kirikus ning eriti paavsti ülemvõimuga ega mõningate protestantlike arusaamadega, mille ko-haselt usutõe otsimine ja avastamine on puhtal kujul inimese eraasi.

Lisaks eraviisilisele palvele, isiklikule ja sisemisele suhtele Jumalaga, on olemas ka ühine palve, kollektiivne pühitsemi-ne, mis toimub koguduses. Sellest tu-lenevad väline olemisviis, teenistuskor-rad, mis pole midagi igavesti püsivat, vaid alluvad ajaloolisele arengule.

Õigeusu pärimus õpetab, et ausse tõs-tetud pühakute ja meie eneste vahel on osadus; me ei kummarda neid, kuid saame nende palvete abil pöörduda Ju-mala poole ja paluda neilt eestkostet. Austades Maarja, Issanda ema, apost-lite, märtrite ja teiste pühakute mäles-tust, austades nende pühakujusid ja pühi säilmeid, anname au Jumalale, kes ennast neis on ilmutanud – seega ei ole tegemist ebajumala-kummardamisega.

Kristliku koguduse ühiselu väljendub eelkõige salasustes, materiaalsetes tõhusates ja toimivates sümbolites, tähistes, mille vahendusel saame osa jumalikest andidest mitte masinlikult või võluväel, vaid tingimused, et inimvaim võtab need annid vastu usus ja armastuses. Õhtusöömaaja salarus ehk euharistia on keskne salarus, Kiriku enese ja tema ühtsuse salarus: süües murtud leiba ja juues veinikarikast, mille kohal Kirik on palvetanud, oleme mitte ihulikult, vaid tõeliselt osaduses Kristuse Ihu ja Verega, tema ristiohvri ning kõigi oma vendade ja õdedega, kes on tema ihuliikmed.

Kristlik lahutamatu abielu, millega kahest inimesest saab uus loodu Kristuses, on samuti Kiriku ühtsust väljendav salarus, Kiriku algrakuke.

Kristuse Kirik on üks ja üleüldine; see ulatub kõigi inimesteni, läbi kõikide aegade, kõigis paigus; tema usku on alati, kõikjal, kõigi poolt vastu võetud; ta mõtleb ja elab ainult üksmeeles: seda väljenab sõna „kogumaapealne”, „katoolne”, mille kasutamine ei ole katoliku kiriku ainuõigus. Kirik ei ole püha mitte selles mõttes, et kõik tema liikmed oleksid tõepoolest pühad, vaid seepärast, et pühadus on kõikide kutsumus ja Kirik omab ja pakub selleks kõiki võimalusi. Kirik on apostlik, sest kuulutab end apostlite pärimuse kandjaks ja seepärast, et läbi käte pealepanemise salarus, millega antakse edasi igasugust hingehoidlikku teenimist, ulatub Kirik apostliteni. Kirikusse kuulub terve hulk inimesi, kes väljastpoolt vaadates tunduvad võõrad või vaenulikud. Iga inimene, kes on ustav talle antud valguse mõõdule, saab osa armust, Kristuse elust, isegi kui ta Kristust ei tunne; need hinged, tulvil head tahet, millised ka poleks nende teadmatuse või vastuväited, on Kiriku nähtamatud liikmed. Kirik ei mahu nähtavatesse piiridesse. Samuti ei tule Kirikut pidada juriidiliseks organisatsiooniks, lähtudes üksnes ajalikust vaatekohast. Kirik oma kõige sügavamas tõeluses on, nagu ütles apostel Paulus, Kristuse Ihu (1Kor 12:27) ja Ilmutusraamatu kohaselt Kristuse mõrjsa (Ilm 21:9).

Ma tunnistan ühte ristimist pattude andeksandmiseks.

Patt on see, kui tallatakse jalge alla jumalik elu mõte – armastus. Ammustel aegadel näidati juudi rahvale tehtud ilmutuses, kümnes käsus, mis on patt, üles lugedes järgnevad positiivseid ettekirjutused: kummardada üht Jumalat; mitte võtta tema Nime ilmaasjata suhu; pühitseda hingamispäeva; austada isa ja ema; mitte tappa; mitte varastada; mitte abielu rikkuda; mitte tunnistada valet; mitte himustada teise omandit.

Apostel Johannes seostas iga pattu ühega kolmest kõlvatusest: lihahimu, silmahimu ja elukõrkus (1Joh 2:16). Need on kolm egoismi vormi, Jumalast lahutatud „mina” kehtestamist. Kõik inimesed, kes kas mõtte, sõna või teoga rikuvad Kristuse käsku armastada Jumalat kogu oma südamega ning oma ligimest kui iseennast (Lk 10:27), teevad pattu.

Patune ei saa oma teenete või tegudega (palve, halastusteod, askees jne) ise oma patte heastada, kuigi need teod on õigeksmõistmiseks vajalik märk. Ta vabaneb süüst tasuta, Kristuse elust osa saades: Nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus (Gal 2:20). Aga me peame surema patule – olgu see siis meie tahtlikult ja teadlikult toime pandud patt või inimkonna esmane üleastumine, milles me pole küll süüdi, kuid millega oleme seotud – ja sündima uuele elule Kristuses. Ristimise salarus on uuestisünni toimiv märk: kui keegi ei sünni veest ja Pühast Vaimust, ei saa ta näha jumalariiki ... Minge siis, tehke jüngeriteks kõik rahvad, ristides neid ... (Joh 3:5; Mt 28:19). Mitte veel pole võluvõim, vaid veeristimisel, mille Jeesus ise Ristija Johannese juures läbi tegi ning mis oli meeleparanduse ja puhastumise sümbol ja Jeesus tahab näidata, et Vaimuga ristimist saab vastu võtta üksnes siis, kui ollakse eelnevalt vastu võtnud meeleparanduse ristimise.

Ristimine on Kirikusse kuulumise väline vajalik märk; aga nagu juba ütlesime, on Kirikul ka „nähtamatuid” liikmeid, kes pole veega ristimist vastu võtnud. Oma armu jagamises ei sea Jumal enesele mingeid ainelisi piiranguid. Kiriku vana pärimuse kohaselt on Püha Vaimu and, nelipühiga seotud uueks saamine, seotud ristimisega ja seda jagatakse kohe pärast ristimist võidmise kujul salvimise salarusena.

Elu Kristuses, mis ristimisega saadakse, võib hilisemate pattude toimele kaotada minna. Siis saab patune iga kord end puhastada uue, mitte enam vee, vaid Vaimuga ristimisega, milleks on meeleparanduse salarus. See on kahetsevale südamele osaks saav jumaliku andeksandmise salarus, millest leiame näiteid evangeeliumist. Õigeusu praeguse õpetuse kohaselt eeldab meeleparanduse salarus oma välisel kujul raskete üleastumiste tunnustamist selleks Kiriku poolt lähetatud vaimuliku ees (tema ees, mitte talle, sest piht on suunatud Kristusele ja vaimulik on üksnes selle tunnustaja) ning Kiriku volitustega vaimuliku poolt antud pattude andeksandmist Kristuse nimel.

Tegelikult on veel üks salarus, millega patte andeks antakse: haigete õlitamine püha Jaakobuse sõnade kohaselt: Kui keegi teie seast on haige, siis ta kutsugu kogudusevanemad enese juurde ja need

palvetagu tema kohal teda õliga võides Issanda nimel. Ja usupalve päästab tõbi-se ja Issand tõstab ta üles, ja kui ta on pattu teinud, siis antakse talle andeks (Jk 5:14-15).

Me usume ühtainsat ristimist, sest ristimist ja pattude andeksandmist saab olla ainult üks: Kristuse seatud ristimine ja andeksand.

Loodan surnute ülestõusmist. Ja tuleva aja elu.

Kui me loodame Kristuse peale üksnes selles elus, oleme kõigist inimestest armetumad. Nüüd aga on Kristus üles äratatud surnuist, uudseviljana magamaläinutest. Et surm on tulnud inimese kaudu, siis tuleb ka surnute ülestõusmine inimese kaudu; sest nõnda nagu kõik inimesed surevad Aadamas, nõnda tehakse kõik elavaks Kristuses... Viimse vaenlasena kõrvaldatakse surm (1Kor 15:20-22,26).

Siis ütleb kuningas oma paremal käel olijatele: „Tulge siia, minu Isa õnnistatud, pärige kuningriiki, mis teile on valmistatud maailma rajamisest peale!” (Mt 25:34).

Armsad, me oleme nüüd Jumala lapsed, ja veel ei ole saanud avalikuks, kes me ükskord oleme. Me teame, et kui tema saab avalikuks, siis me oleme tema sarnased, sest siis me näeme teda, nii nagu ta on (1Jh 3:2).

Siis ta ütleb ka vasakul käel olijatele: „Minge ära minu juurest, te äraneetud, igavesse tulle.” (Mt 25:41).

Väljaspool on koerad ja nõiad ja hoo-rajad ja mõrtsukad ja ebajumalateenijad ning kõik, kes valet armastavad ja teevad... Keda iganes ei leitud olevat eluraamatusse kirjutatud, see visati tulejärve (Ilm 22:25; 20:15).

Me näeme, kuigi justkui läbi loori, seda, mis saab nendest, kes on kuninga paremal käel – nendest, kes on otsinud jumalariiki – tuleva aja elu. Meil on palju raskem ette kujutada nende saatust, kes omaenese valikul surevad Jumalast eraldatuna. Olen juba öelnud, et see pole Jumal, kes nende üle kohut mõistab, kes neid hukka mõistab. Loogilise jätkuna kinnistab surm nad seisundisse, mille nad ise on valinud. Aga kuidas saab Jumal lubada, et nende valik sedavõrd ekslikuks kujuneb? Tänapäevasele usulisele teadvusele on üha vastuvõetamatum mõte hukka mõistetuile osaks saavast ainelisest tulest ja piinadest. Kuid kas mõte igavesest lahusolekust Jumalast ja moraalsest kannatusest, mis sellega kaasnevad, on meile vastuvõetavam? Tegelikult ei saa me mitte kellegi kohta öelda, et ta oli või on

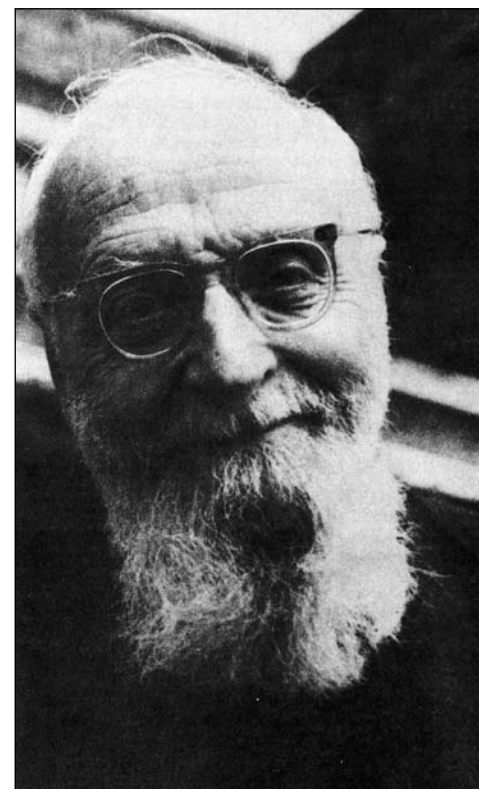
hukka mõistetud. Aga et õiguslikult on hukkamõistmise võimalus jätkuvalt olemas, olgu või lihtsalt loogilise lõpuna, kas pole see siiski meie Isa headusesse uskumise seisukohalt piinarikas katusmus ja teotus? Sellele saladusele on pakutud mitmeid lahendusi. On räägitud patuste hingede olematuks muutmisest, radikaalsest vahe tegemisest patul (mis on omal kombel ontoloogiline), mis iga-veks hukka mõistetakse, ja patustajal, kes päästetakse tänu patustele osaks saavale viimasele andeksandmisele. Selle asemel et appi võtta oletusi, mida ei saa tõestada, oleks targem evangeeliumi sõnad pühaliku hoiatusena tallele panna, püüdmatagi neid põhjani mõista või neis peituvaid kujundeid tõlgendada; teisalt tuleks leppida sellega, et need sõnad varjavad hetkel ligipääsmatut salarus, mida ilmutatakse meile alles igaveses elus; ning lõpuks tuleb meele pidada, et kui Jumal on Armastus, siis saab selle salarus sisu olla ainult armastus ja lõpmatu halastus lubab ka lõpmatut lootust.

Õigeusu pärimuse kohaselt võivad elavate usklike palved aidata nende inimeste hingesid, kes on surnud Jumalas, aga pole oma pattudest täielikult puhastunud.

Kui aga kõik on alistatud Pojale, siis alistub ka Poeg ise sellele, kes temale on kõik alistanud, et Jumal oleks kõik kõiges (1Kor 15:28).

Aamen. Tule, Issand Jeesus! (Ilm 22:20).

* „Ühe Idakiriku munga” isa Lev Gillet’ Nikea-Konstantinoopoli usutunnistuse kommentaarid avaldati Prantsuse õigeusu koguduse väljaandes La Voie (Tee) Pariisis 1930. aasta septembris. Isa Lev oli toona selle koguduse eespreester.

Isa Lev Gillet.

Foto: Gennadi Baranov

ВСТУПИТЕЛЬНАЯ РЕЧЬ МИТРОПОЛИТА СТЕФАНА НА СОБОРЕ ПЦЭ

наших приходов, которыми с большой вероятностью займется Архиерейский Синод сразу же, как только он будет готов приступить к работе.

Церковь весьма огорчает тот факт, что наше общество все больше и больше секуляризируется. И очевидно, что чем активнее будет развиваться процесс секуляризации, тем более негативно он будет влиять на наше богословское мышление и аскетическую жизнь, адаптируя евангельскую весть для нового общества. В результате чего христианство, вместо того, чтобы быть образом жизни и бытия, превратится в одну из идеологий, или того хуже, станет уделом малых групп фундаменталистского толка. Эстонское общество склоняется к такой Церкви, в которой ее послание как можно меньше соотносится с обществом. И эти устремления можно сформулировать так: «Пусть попы занимаются небом и птичками. А мы будем заниматься только земными делами».

Вследствие этого, людям угрожает две опасности: либо пытаться постичь веру и объяснить ее при помощи разума, либо попасть в ловушку морализаторства и ритуализма.

Разумеется, в первой половине дня мы сможем рассмотреть проблему секуляризации лишь поверхностно. Но в то же время это значит, что мы должны выяснить – и чем скорее, тем лучше, какой должна быть работа нашей Церкви в эстонском обществе. За основу следует принять три обязанности Церкви: учить, посвящать и духовно окормлять народ, чтобы евхаристическая литургия – средоточие всей Церкви – получила бы полный размах в обильном и плодотворном отношении между словом Божиим и нашей работой по духовному окормлению.

Это значит, что необходимо пересмотреть церковную и духовную подготовку нашего духовенства и в какой-то степени и помогающих нам мирян. И это требует основательного пересмотра программы семинара. Как только будет образован Архиерейский Синод, я сразу же предложу этот вопрос

к рассмотрению для того, чтобы актуализировать богословскую, духовную, пастырскую и практическую программы семинара.

Вто же время и наши священники должны быть согласны пройти некоторые дополнительные курсы, которые им предложат в скором будущем, никто не может их игнорировать.

Я хотел бы поблагодарить всех тех священников и диаконов, которые в последние два года усердно посещали лекции в семинарии, а также тех, кто постоянно слал мне отчеты о деятельности за полугодие. Благодаря этому я могу гораздо лучше следить за успехом наших приходов, в то же время я смог лучше узнать их самих и прежде всего оценить их серьезное отношение к работе. Моя огромная всем им благодарность.

По статистике Министерства внутренних дел число прихожан нашей Церкви выросло с 2000 по 2006 годы с 18 000 до 25 000. Разве это не радостная новость? То же касается и наших приходов, их число увеличилось с 59 до 64.

Остается только расшифровать эту статистику. В конечном результате все зависит от того, как на этой земле определяют принадлежность к православию.

Действительно, если наблюдать за участием в богослужении, то мы не узнаем ничего нового, участников мало, так же, как и в других христианских конфессиях, и социологи прекрасно это знают.

Есть и другой способ анализа статистики: по принадлежности. Как мы знаем, принадлежать к Православной Церкви можно по рождению, по семейной традиции, при этом не обязательно принимается вера и догматы, и наоборот: человек может быть православным, не будучи связан с Православной Церковью и ее преданием, но как же все это измерить? С оптимизмом думая о нашем будущем, я предпочитаю быть сдержанным в оценках до тех пор, пока все эти детали не прояснятся. Если и не полностью, то хотя бы настолько, чтобы можно было делать выводы.

И все же не все так плохо. Было бы несправедливо утверждать, что эстонское общество не знает таких ценностей, как преданность, семья, человек ... И на тех территориях, где православие шире распространилось, особенно в Сетумаа и на Кихну, мы можем твердо сказать, что наши ценности глубоко и прочно укоренились в местном сообществе.

Остается еще вопрос о детях и молодежи. Потому что они сегодня, несомненно, наша главная инвестиция в будущее. Говоря «дети и молодежь» я имею в виду не только собственно детей и подростков. Я говорю также и о тех 18-35-летних молодых людях, которых можно назвать «молодыми взрослыми». Как может Церковь протянуть им руку, если антропологически самой большой заботой этих «молодых взрослых» является мимолетная любовь, которую хотят продлить на всю жизнь? Не в это ли, определяющее для всей жизни, время разрывают они свои отношения с Церковью?

Я замечал, что в статистике и в жизни Церкви тоже в основном редко считаются с этой группой «молодых взрослых». Некоторые наши священники в беседах со мной о своем духовном окормлении, заботятся только о благополучии пожилых людей. Это, несомненно, весьма похвально, но я хочу напомнить, что общение с молодежью в высшей степени важно, и именно этого нам в большинстве случаев не хватает.

Ни для кого не секрет, что базовые принципы духовной жизни, которые мы сеем в души детей и молодежи, однажды дадут ростки, и рано или поздно эти люди вернутся в Церковь. Поэтому священники и родители должны заботиться о том, чтобы уже с юных лет учить детей этим принципам и ценностям. Регулярное участие детей в богослужении крайне полезно и необходимо, и очень жаль, что они лишены этой возможности из-за того, что это мешает взрослым.

Что же касается нас, то не будем забывать, что молодежь всегда во власти двух явлений: первое связано с поиском нового, что на некоторое время уводит их на другие пути, а вто-

Возлюбленные священники и диаконы!

Возлюбленные представители приходов, наши братья и сестры во Христе!

Дорогие гости!

День, когда мы собираемся на Собор, всегда особенно важен для жизни нашей Церкви. Но сегодняшний день еще более важен потому, что нам предстоит избрать епископов Тартуской и Пярнуско-Сааре-мааской епархий. Наступил исторический момент, когда мы, спустя 63 года после того, как 9 марта 1945 года наша Церковь была насильно расформирована, можем завершить процесс ее воссоздания, заполнив последнюю лакуну – учредив Архиерейский Синод ПЦЭ.

Я уверен, что вы понимаете всю важность данного момента для дальнейшей жизни нашей Церкви и что сегодня во второй половине дня вы отдадите свой голос с верой в Бога и с полной уверенностью в том, что мы сможем достичь цели.

Наша программа состоит из двух важных частей. До обеда мы займемся сообща некоторыми экономическими вопросами и представим Собору финансовый отчет за 2007 год, который, согласно закону, должен получить ваше одобрение. После обеда состоятся выборы Таллинского епархиального совета и выборы Тартуского и Пярнуско-Сааремааского епископов.

И все же я хотел бы обратить ваше внимание на отдельные аспекты миссионерской и душепопечительной работы

рое, так называемое «запозда-
лое послушание», вновь возвра-
щает их к корням. Именно об
этом рассказывает нам притча
«о блудном сыне». Самое важ-
ное для нас в этой притче – это
любовь отца к оступившемуся
сыну, позволившая ему вернуть-
ся в отчий дом.

Те же вопросы возникают у
нас и в отношениях с други-
ми христианскими конфессия-
ми. В Эстонии хорошо развива-
ется экуменический диалог, так
как отношения между христи-
анскими конфессиями день ото
дня изменяются к лучшему. Если
не считать отдельных случаев, в
целом все рады совместной ра-
боте, и это вселяет уверенность.

Это все же не значит, что
для меня, православного, **стремление к единству христи-
ан не связано с некоторыми ос-
ложнениями. Они объяснимы**

поверхностным богословием и
отсутствием катехизации, из-за
чего верующие более не связы-
вают свое христианство с одной
или другой Церковью, в то вре-
мя как на поставленные вопро-
сы можно найти ответы прежде
всего и лучше всего именно
внутри каждой Церкви.

С другой стороны, из братс-
кой любви к другим кон-
фессиям не будем приводить
конкретных примеров, мне
кажется, что слишком распро-
стрилось обыкновение давать
привилегии всем местным, и это
за счет «статуса всемирности»
Церкви.

Можно сказать также, что
мы, православные, еще не
вполне понимаем, как нужна и
насколько созидательна может
быть наша деятельность в Со-
вете Эстонских Церквей.

Что же касается нашей пра-
вославной общины здесь
в Эстонии, то при общении с
другими конфессиями мы мо-
жем обнаружить самые разные
точки зрения, от открытости
до скрывания самосознания.
Ко всему этому примешивается
еще и трагическое разделение
братьев и сестер одной и той
же Церкви, нашей святой Пра-
вославной Церкви. Разделение,
из которого я сейчас, к сожа-
лению, не вижу никакого выхо-
да, так как вторая сторона не
перестает утверждать, что так
оно и останется, и на протяже-
нии десятилетий не стоит ждать
каких-либо изменений, таковы
сиюминутные цели их полити-
ческой игры.

Возлюбленные друзья мои,
ни одно сообщество не будет
развиваться, если каждый его
член не совершит необходимого

изменения. Именно это – духов-
ный прорыв и знак истинной
мудрости! Требуется аналити-
ческое усилие, которое выше
эмоций, чтобы действовать и
навести порядок в том духов-
ном и моральном беспорядке,
который царит в нашем обще-
стве. Это масштабное мероп-
риятие, которое состоит в том,
чтобы прежде всего оздоровить
положение в нашей Церкви,
опираясь на новые предложе-
ния во имя лучшего будущего.
Да поможет нам Бог справиться
с этим важным заданием.

Благодарю всех вас за вер-
ность и рвение, отечески
благословляю вас во Христе,
Господе и Спасителе.

✙ СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

СВЯТОЙ ДУХ

...Хорошо Дух Святый сказал от-
цам нашим через пророка Исаию:
пойди к народу сему... (Деян. 28, 25)

Царю Небесный, Утешителю,
Душе истины,
помоги нам понять, что мы молим-
ся Богу не только для того, чтобы
Он избавил нас от нужд и мирских
забот, но прежде всего для того,
чтобы мы остались верными чада-
ми Божией Церкви, которая дела-
ет нас свободными, открылись Его
бесконечной Любви к человеку,
заклученному в обреченную на
страдания брeнную плоть.

Иже везде сый и вся исполняяй,
Сокровище благих и жизни Пода-
телю,
сделай так, чтобы нашей молитвой
мы смогли противостоять культу
потребления, охватившему боль-
шую часть общества, лишаящему
людей Твоих благих даров и ввер-
гающему их во тьму.

Прииди и вселися в ны,
сделай так, чтобы в наших молит-
вах мы не ограничивались лишь
поверхностным представлением
о необходимости исправить наше
поведение, но с большей силой
осознавали резкую грань между
жизнью и смертью: жизнью – как

свободой любви и смертью – как
пробыванию в плену эгоизма.

И очисти ны от всякия скверны,
сделай так, чтобы мы осознавали
в своих молитвах слабость чело-
веческой природы, существующие
распри, раздор, недостойнство
представителей и членов Твоей
Церкви, и осознав это, были бы так
же смиренны, как Христос, кото-
рый согласился умереть за чело-
вечество, принял крестные муки и
сошел во ад.

И спаси, Блаже, души наша,
сделай так, чтобы в праздник Пя-
тидесятницы в наших молитвах мы

отождествили свою немощь с не-
мощами всех людей, чтобы в тихой
красоте Лица Воскресшего, Творца
всего и мы, ставшие совершенно
другими, обновленными людьми,
действительно могли бы осущес-
твить свое первое и главное при-
звание: быть знаком и таинством
Царствия Небесного. О божествен-
ный Утешитель, да воссияет в нас
Свет истинный, чтобы благодаря
Тебе в Нем мы могли созерцать
Того, Кого дерзаем называть От-
цом. Аминь.

✙ СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

ВВЕДЕНИЕ В ПРАВОСЛАВИЕ НИКЕО- КОНСТАНТИН- ОПОЛЬСКИЙ СИМВОЛ ВЕРЫ

Комментарии о. Льва Жилле, Мона-
ха Восточной Церкви

Верую во Единого Бога Отца Вседер-
жителя, Творца небу и земли, види-
мым же всем и невидимым.

Мы исповедуем, что существует не-
материальный и бесконечный на-
чальный принцип, источник и пол-
нота всего живого, и называем эту
первооснову Богом. «Я есмь Сушый»

(Исх. 3, 14). «Я есмь Альфа и Омега,
начало и конец, Первый и Послед-
ний» (Откр. 22, 13). Источник и пол-
нота всего живого – Бог – есть также
источник и идеал всяческого мораль-
ного совершенства, и, поскольку вся-
кое совершенство ведет к любви, то
именно в словах любви мы можем
лучше всего увидеть Бога: «Бог есть
любовь» (1 Ин. 4, 16). «Бога никто
никогда не видел. Если мы любим друг
друга, то Бог в нас пребывает» (1 Ин.
4, 12). Поэтому не следует представ-
лять Бога как некоторого человека
или сверхчеловека, но как духовную
первооснову, бесконечную любовь.

Бог «сотворил небо и землю», то есть
весь универсум, все, что существует.
«Сотворил» следует здесь понимать
в особом, духовном смысле. Тело,
жизнь, дух – это образы существо-
вания, образы всего живого, данные
Богом, источником всего творения.
Сотворение Богом – это не какая-то

материальная работа: это внутреннее
дело Бога, происходящее в сознании
Бога. Мы находимся в Боге, не сме-
шиваясь с Ним: Он – Тот, Кто отдает
Себя, а мы – те, кто получен. «Ибо мы
Им живем и движемся и существуем»
(Деян. 17, 28).

Бог сотворил из любви. Бог любит и
творит одновременно. Бог делает че-
ловека разумным и свободным, что-
бы и человек мог Его любить. Все яв-
ления универсума – это проявления
Божиего действия.

Здесь нет противостояния веры и
науки. Вера в сотворение никак не
связана с какой-либо космологичес-
кой теорией. Задачи науки – иссле-
довать такие проблемы, как возраст
нашей планеты, образование солне-
чной системы, историю зарождения
и развития различных живых видов.
Какими бы ни были результаты этой
научно-исследовательской работы,

они не могут противоречить нашей
вере. Потому что наша вера основана
на убеждении, что Бог-Любовь – это
начало, смысл и конец всего сущес-
твующего.

Но выражается ли творческая де-
ятельность Бога лишь в видимом
универсуме и живых существах, на-
селяющих его? У нас нет права уста-
навливать такие границы. Еврейское
предание, которому наследует хрис-
тианское предание, говорит нам с
одной стороны о нематериальных
созданиях, которые служат Божию
благу и любви, об ангелах. С другой
стороны, в тех же преданиях силе
тьмы дается конкретный образ, и она
персонифицируется в злых духов.
Как мы видим, Никео-Константино-
польский Символ Веры ничего точно
не говорит об этом, но признает вмес-
те с «видимым» также существование
«невидимого».

Еврейские пророки и прежде всего Сам Христос учат нас почитать Бога как Отца, с Которым у каждого из нас может быть личная и живая связь: «будьте совершенны, как совершен Отец ваш Небесный!» (Мф. 5, 48). Эти отношения с нашим Богом и Отцом особенно выражены в молитве, которой научил нас Иисус Христос:

«Отче наш, сущий на небесах! да святится имя Твое; да приидет Царствие Твое; да будет воля Твоя и на земле, как на небе; хлеб наш насущный дай нам на сей день; и прости нам долги наши, как и мы прощаем должникам нашим; и не введи нас в искушение, но избавь нас от лукавого. Ибо Твое есть Царство и сила и слава во веки. Аминь» (Мф. 6, 9-13).

И во единого Господа Иисуса Христа, Сына Божия, Единородного, Иже от Отца рожденного прежде всех век; Света от Света, Бога истинна от Бога истинна, рожденна, несотворенна, единосущна Отцу, Имже вся быша.

Отец позволяет нам учиться познать Себя через Сына. Все мы сыны Божии, но Один – Сын Божий в особенном и единственном значении. Этот Сын, Этот Посредник не сотворен и не усыновлен. Он исходит от Отца через духовное рождение. Тот, Кого мы называем Сыном, есть Бог-Слово, вечное Слово и Мысль Отца: «В начале было Слово, и Слово было у Бога, и Слово было Бог. Оно было в начале у Бога. Все чрез Него начало быть, и без Него ничто не начало быть, что начало быть. В Нем была жизнь...» (Ин. 1, 1-4) Бог-Слово нам «Господь», учитель, высший проводник, Свет. «Свет истинный, Который просвещает всякого человека, приходящего в мир... А тем, которые приняли Его, верующим во имя Его, дал власть быть чадами Божиими» (Ин. 1, 9-12).

Бог Слово – это не абстракция, но живая реальность. Он явил нам себя в образе человека, Иисуса Назарянина, Которого мы называем Христом или Мессией («помазанным»). Христианское сознание первых веков старалось на тогдашнем греческом языке метафизики выразить связи между Отцом и Иисусом. Поскольку Иисус – это Слово Божие, ставшее плотью, выражение и проявление Отца, поскольку только в Нем мы можем видеть Отца («Видевший Меня видел Отца» (Ин. 14, 9)), то Церковь признает, что Иисус, Сын, «единосущен Отцу». Исповедуя то, что Он настоящий человек, Церковь поклоняется Ему как истинному Богу.

Нас ради человек и нашего ради спасения шедшего с небес и воплотившегося от Духа Свята и Марии Девы, и вочеловечшася.

«И Слово стало плотью, и обитало с нами, полное благодати и истины» (Ин. 1, 14). Это объединение Бога-Слова с нашей человеческой природой в личности Иисуса Христа мы называем воплощением. Переводя на человеческий язык это вечное таинство, которое превосходит всякое богословское и философское понимание и остается неподвластным ис-

торическим исследованиям, и желая выразить свойственное христианскому сознанию глубокое и уникальное чисто интуитивное познание, которое связано с пришествием к нам Сына Божия, Церковь учит, что рождение Христа было исключительным с точки зрения обычных условий плотской жизни, и формулирует учение о вочеловечении от «дыхания» Божиего или «Духа Свята и Марии Девы».

Слово стало плотью «нас ради человек и нашего ради спасения». Божий замысел был совершенно разрушен. Пользуясь свободой, человечество отвернулось от Бога-Любви, чтобы вступить на эгоистичный путь поиска личного счастья. В результате этого первого нарушения верности, первородного греха, мир наполнился страданиями и смертью, как физической, так и духовной. Нужно было победить зло, примирить то, что было разлучено, спасти то, что было потеряно. Человеческое естество нужно было обожить. Это предстояло сделать воплощенному Слову.

Распятого же за ны при Понтийстем Пилате, и страдавша, и погребенна.

Спасение, которое осуществил Христос, содержит различные аспекты. В земной жизни Иисусу пришлось претерпеть искушения. Он исцелял тела и души. Он провозглашал «Царство Небесное», Он звал туда страждущих, нищих, гонимых, чистых сердцем. Он учил, что «Царство Небесное» состоит в исполнении двух заповедей: «Возлюби Господа Бога твоего всем сердцем твоим, и всею душою твоею, и всею крепостию твоею, и всем разумением твоим, и ближнего твоего, как самого себя» (Лк. 10, 27). Он сказал о Себе нечто, что ни один пророк до Него не говорил: «Я есмь путь и истина и жизнь» (Ин. 14, 6). Преодолевая искушения, исцеляя, прощая, возвещая «благую весть», Христос уже спас нас. Но Он хотел довести до конца любовь к нам, следуя высшей воле: «Нет больше той любви, как если кто положит душу свою за друзей своих» (Ин. 15, 13).

Его смерть на кресте спасла нас не в юридическом или деловом смысле, как если бы Отец потребовал кровной жертвы за искупление людских грехов, но потому, что это дело любви и жертвоприношение, видимым выражением которых было распятие, искупило сопротивление человека Богу и призвало нас к возвращению. Крест, который принял Иисус, стал символом жизни и необходимым условием спасения для каждого христианина: «Если кто хочет идти за Мною, отвергнись себя, и возьми крест свой, и следуй за Мною» (Лк. 9, 23).

И воскресшего в третий день по Писанием.

После крестных мук и смерти Христос много раз в течение сорока дней являлся апостолам живым и говорил о Царствии Небесном (Деян. 1, 3). Убеждение апостолов, что надгробный камень не похоронил навсегда под собою их учителя и Его дело, стало верой всей Церкви. Церковь

исповедует, что не стоит искать среди мертвых Того, Кто Жив (Лк. 24, 5). Факт воскресения Христа из мертвых нельзя ни доказать в историческом плане, ни опровергнуть, его нельзя до конца «понять» человеческим разумом. Воскресение – это таинство. Но убедиться в реальности этого таинства можно с помощью как личного, так и соборного духовного опыта веры. Вера в это и радость воскресения – центральный момент в православии: «Христос воскрес из мертвых, смертию смерть поправ и сущим во гробех живот даровав!» (Тропарь Пасхи).

И возшедшего на небеса, и сидящего одесную Отца.

Два телесных изображения вознесения «на небо» и восседания по правую руку от Бога означают, с одной стороны, что Христос в славе принял во владение «Царство Небесное», которое Он возвещал и дал нам надежду войти в него («Царство Небесное» – это вечная жизнь в Боге-Любви). С другой стороны – что Ему принадлежит в этом Царстве особое место рядом с Отцом, предназначенное Сыну: «Ты Сын Мой Возлюбленный; в Тебе Мое благоволение!» (Лк. 3, 22).

И паки грядущаго со славою судити живым и мертвым, Егоже Царствию не будет конца.

Евангелия и Откровение описывают пришествие Христа «с силою и славою великою» (Мф. 24, 30) «в который час не думаете» (Мф. 24, 44) – и суд над умершими по делам их (Откр. 20, 13). Несмотря на то, что некоторые отдельные детали этих описаний в большей степени образные, видеть во Втором Пришествии и Последнем Суде лишь воображаемую картину было бы все же против христианского предания. Но не нужно представлять себе некий судебный процесс. Человек сам производит над собой суд и назначает себе судьбу в соответствии с тем, сознательно и добровольно ли он отвернулся от Бога-Любви или шел к Нему. Но только вечная жизнь проявит свободный выбор человека, выражающийся в его чувствах и делах. «Проходит образ мира сего» (1 Кор. 7, 31) и сотворится все новое (Откр. 21, 5), а Царство Небесное будет установлено навсегда.

И в Духа Святаго, Господа животворящего, Иже от Отца исходящего, Иже со Отцом и Сыном спокланяема и сславима, глаголавшего пророки.

«И Я умолю Отца, и даст вам другого Утешителя, да пребудет с вами вовек, Духа истины...» (Ин. 14, 16). «Когда же приидет Утешитель, Которого Я пошлю вам от Отца, Дух истины... (Ин. 15, 26), <...> то наставит вас на всякую истину» (Ин. 16, 13). Этот Дух Отца или Его «дыхание», Которое Сын послал на людей, наполнило апостолов и до сих пор освящает тех, кто живет в вере и любви. Мы называем Его Господом, как и Сына, потому что и Он нам учитель и проводник. Он оживотворяет нас, потому что вся наша духовная жизнь зависит от этого «дыхания». Он – видимое

проявление Отца в душах, как Сын был Его видимым внешним проявлением. Мы не можем отделить Отца от Его Слова и Духа, мы не можем разделить Бога-Любовь и раздробить Его на трансцендентальный начальный принцип (Отец), объективное проявление (Сын) и имманентное делание (Дух). Отцу, Сыну и Святому Духу поклоняются и славят как одно целое, потому что эти три ипостаси или субъекта одной и той же божественной природы. Этим точным богословским определением мы обязаны первым вселенским соборам, когда под именем Святой Троицы пытались выразить таинство Отца, Который являет Себя нам в виде Сына и живет в наших душах в виде Духа.

Дух Святой, «глаголавший пророки». Мы понимаем это так, что Священное Писание, книги Ветхого и Нового Завета, записаны людьми под влиянием божественного откровения. Это откровение затрагивает религиозное и моральное содержание Библии, но не гарантирует непогрешимость авторов священных книг против последовательности событий, истории, космографии и других подобных вещей, когда они занимали позиции своего времени. Библия – это постепенная просветляющая подготовка к пришествию Христа и господству Святого Духа. Можно сказать, что в то же время происходила подготовка языческих народов благодаря некоторым успехам в области человеческой мысли, потому что Бог не оставляет ни один народ совершенно без света. При той свободе, которую дает наука, мы имеем право на использование критических методов исследования исторической и языковедческой науки в отношении всего того, что нуждается в Библии в проверке, в позитивном пересмотре. Но духовное содержание Священного Писания не предназначено для приватного толкования. Это толкование находится в компетенции Церкви, которая говорит действием Святого Духа.

Во едину Святую, Соборную и Апостольскую Церковь.

Слово «Церковь» означает «собрание» и «избрание». Каждый раннехристианский приход называли «собранием избранных» или церковью. Все верующие вместе образовывали Церковь в общем, уже не местном или каком-то особом, значении. Уже апостолы заботились о том, чтобы дать христианским приходам твердое основание. Для церковей апостольских времен характерно было в общих чертах то же, что и для современных: каждый приход был группой «верных», которые «постоянно пребывали в учении Апостолов, в общении и преломлении хлеба и в молитвах» (Деян. 2, 42) под руководством смотрителя (*episkopos*, епископа), которого окружали старейшины (*presbyteroi*, пресвитеры) и служители (*diakonoi*, диаконы). Эти должности сохранялись и до сегодняшнего дня. Эту иерархию не следует рассматривать как некоторую внешнюю, стоящую выше простых верующих волю. В Церкви нет ни одной «внешней» воли. Даже вселенский собор, собирающий всех

епископов, это лишь выражение сознания верующих на данный момент времени и оно превращается в закон только тогда, когда верующие принимают его.

Непогрешимость имманентна единодушию церковного народа, явление истины – это ответ на нашу братскую любовь. Поэтому православное предание, с которым мы себя связываем, не соглашается ни с учением западной церкви, особенно с верховной властью папы, ни с протестантским представлением о том, что поиск и открытие истины веры – это личное дело каждого человека.

Кроме частной молитвы, личной и внутренней связи с Богом существует также общая молитва, коллективная, происходящая в церкви. Из этого происходят внешний образ действия, порядок богослужения, которые не есть что-то вечное, неизменное, но подчиняются историческому развитию.

Православное предание учит, что между нами и святыми, вознесенными в славу, существует связь, мы не поклоняемся им, но можем просить у них заступничества и обращаться к Богу через их молитвы. Почитая Марию, Божию Матерь, память апостолов, мучеников и других святых, почитая их иконы и святые мощи, мы славим Бога, явившего Себя в них: поэтому это не идолопоклонничество.

Общая жизнь христианского прихода выражается прежде всего в таинствах, в материальных действительных символах, посредством которых мы принимаем божественные дары не автоматически или какой-то волшебной силой, но при условии, что человеческий дух принимает эти дары с верой и любовью. «Тайная вечеря» или евхаристия – центральное таинство Церкви, таинство Ее единства: принимая преломленный хлеб и вино из чаши, над которой молилась Церковь, мы не телесно, но действительно находимся в общении с Христовым Телом и Кровью, его крестной жертвой и со всеми братьями и сестрами, членами Его Тела.

Христианский нерасторжимый брак, когда два человека становятся новым творением во Христе, это также таинство, выражающее единство Церкви, «ячейка» Церкви.

Церковь Христова одна и всеобща, она охватывает всех людей, все века, все места, ее веру принимали всегда, везде, все. Она живет и мыслит всегда едино, это выражают слова «соборная», «вселенская», «кафолическая» (право на последнее определение не принадлежит исключительно католической церкви). Церковь свята не в том смысле, что все ее члены непременно уже святы, но потому, что святость – это призвание каждого ее члена, а Церковь имеет и предлагает все возможности для достижения святости. Церковь апостольская, потому что она – хранитель апостольского предания, через таинство рукоположения, которым посвящается в сан каждый новый служитель Церкви, Церковь

не прерывает связи с апостолами. Церкви принадлежит множество людей, которые могут казаться внешне наблюдателю чужими или враждебными. Каждый человек, верный данному ему мечу света, участвует в благодати, жизни Христа, даже если он не знает Христа, эти души, исполненные доброй воли, даже если они страдают от неведения или сомнений, есть невидимые члены Церкви. Церковь не ущемляется в какие-либо видимые границы. Не стоит также считать Церковь юридической организацией, с точки зрения временной жизни. Церковь в своей глубочайшей реальности есть Тело Христово, как говорит апостол Павел (1 Кор. 12, 27) и невеста Христова, как говорит апостол Иоанн (Откр. 21, 9).

Исповедую едино крещение во оставление грехов.

Грех – это любое действие, слово или мысль, которым попирается божественный смысл жизни – любовь. В откровении, данном еврейскому народу в древние времена, которое выразилось в десяти заповедях, было показано, что такое грех – любое нарушение следующих позитивных предписаний: поклоняться Единому Богу, не творить себе кумира, не проносить имя Божие напрасно, святить день субботний, почитать отца и мать, не убивать, не красть, не прелюбодействовать, не лжесвидетельствовать, не желать имущества ближнего. Апостол Иоанн связывал любой грех с одной из трех похотей: похотью плоти, похотью очей и гордостью житейской (1 Ин. 2, 16). Это три формы эгоизма, установления «я», отделенного от Бога. Все люди, словом, делом или помышлением нарушающие заповедь Христову – «Возлюби Господа Бога твоего всем сердцем твоим, и всею душою твоею, и всею крепостию твоею, и всем разумением твоим, и ближнего твоего, как самого себя» (Лк. 10, 27) – грешат.

Грешник не может сам искупить грехи заслугами или делами (молитва, дела милосердия, аскетика и т. д.), хотя они – необходимый знак оправдания. Он освобождается от вины безо всякой платы, причащаясь жизни Христа: «Уже не я живу, но живет во мне Христос» (Гал. 2, 20). Но мы должны умереть для греха – будь это наш собственный сознательный добровольный грех или первородный грех человечества, в котором мы не виноваты, но с которым связаны, – и родиться для новой жизни во Христе. Таинство крещения – действительный знак этого рождения заново: «Если кто не родится от воды и Духа, не может войти в Царствие Божие»... (Ин. 3, 5) «Итак идите, научите все народы, крестя их во имя Отца и Сына и Святаго Духа» (Мф. 28, 19). Не какая-либо волшебная сила, а крещение водой, которое принял и Сам Христос от Иоанна Крестителя, было символом покаяния и очищения, и Христос хочет показать, что крещение Духом может быть принято лишь тогда, когда прежде было принято крещение покаянием.

Крещение – это внешний знак принадлежности к Церкви, но, как мы уже говорили, в Церкви есть и «невидимые» члены, не принявшие еще крещения водой. Но для Бога не существует границ в распределении благодати. По древнему преданию Церкви «дар Духа Святаго», обновление, произошедшее в Пятидесятницу, связано с крещением, и оно происходит прямо после него в таинстве миропомазания.

Жизнь во Христе, обретенная через крещение, может впоследствии пропасть под действием грехов. Тогда грешник каждый раз может очищаться новым крещением, уже не крещением водой, но Духом – таинством покаяния. Это таинство божественного прощения для сокрушенного сердца, примеры которому мы можем найти в Евангелии. По современному православному учению таинство покаяния предполагает признание своих грехов человеком перед священником (перед священником, а не ему, так как исповедь адресована Богу, а священник – лишь свидетель ее), наделенным Церковью властью прощать грехи именем Христа.

Есть и еще одно таинство, во время которого прощаются грехи – соборование (елеосвящение): «Болен ли кто из вас, пусть призовет пресвитеров Церкви, и пусть помолятся над ним, помазав его елеем во имя Господне. И молитва веры исцелит болящего, и восставит его Господь; и если он соделал грехи, простятся ему» (Иак. 5, 14-15).

Мы веруем в единственное крещение, ибо крещение и оставление грехов может быть только одно: заповеданные Христом крещение и оставление грехов.

Чаю воскресения мертвых, и жизни будущего века.

Если мы надеемся на Христа только лишь в этой жизни, то мы самые несчастные из всех людей. «Но Христос воскрес из мертвых, первенец из умерших. Ибо, как смерть через человека, так через человека и воскресение мертвых. Как в Адаме все умирают, так во Христе все оживут... Последний же враг истребится – смерть» (1 Кор. 15, 20-22; 26).

«Тогда скажет Царь тем, которые по правую сторону Его: приидите, благословенные Отца Моего, наследуйте Царство, уготованное вам от создания мира» (Мф. 25, 34).

«Возлюбленные! мы теперь дети Божии; но еще не открылось, что будем. Знаем только, что, когда откроется, будем подобны Ему, потому что увидим Его, как Он есть» (1 Ин. 3, 2).

«Тогда скажет и тем, которые по левую сторону: идите от Меня, проклятые, в огонь вечный, уготованный диаволу и ангелам его» (Мф. 25, 41).

«А вне – псы и чародеи, и любодее, и убийцы, и идолослужители, и всякий любящий и делающий неправду» (Откр. 22, 15). «И кто не был записан

в книге жизни, тот был брошен в озеро огненное» (Откр. 20, 15)

Мы видим, хотя и как бы сквозь пелену, то, что станет с теми, кто по правую руку от Царя – с теми, кто искал Царствия Небесного – «жизнь будущего века». Гораздо сложнее нам представить удел тех, кто по собственному выбору умирают отделенными от Бога. Как мы уже говорили, не Бог производит над ними суд, осуждает их. Смерть доводит до логического конца и закрепляет то состояние, которое они сами для себя избрали. Но как же может Бог допустить, чтобы их выбор стал столь неправильным? Для современного религиозного сознания все менее приемлемой становится мысль о физических муках и вещественном пламене огненном, уготованном осужденным грешникам. Но возможность осуждения все еще существует, даже если это и логическое завершение всей жизни, разве это не серьезное искушение и испытание веры в благодать Отца? Предлагалось несколько решений этого конфликта. Говорили о том, что души грешников перестают существовать, о радикальном различии греха (в своем роде онтологического), который будет осужден навеки, и грешника, который будет спасен последним прощением. Но вместо того, чтобы призывать на помощь бездоказательные предположения, не разумнее ли будет принять святые евангельские слова и запечатлеть их в сердце, не пытаясь до конца понять или истолковать скрывающиеся за ними образы. Нужно смириться с тем, что слова эти скрывают в себе не доступное нам сейчас таинство, которое откроется только лишь в вечной жизни. И, наконец, необходимо помнить, что Бог – это Любовь, значит, содержание этого таинства может быть только любовью, а бесконечное Милосердие обещает бесконечную надежду.

Православное предание учит, что молитвы живых верующих могут помочь душам тех людей, кто умер в Боге, но не очистился совершенно от грехов.

И если все подчинено Сыну, то и Сын подчиняется Тому, Кто всех подчинил Ему, чтобы Бог был все во всем (1 Кор. 15, 28).

Аминь. Ей, гряди, Господи Иисусе! (Откр. 22, 20).

* Комментарии Монаха Восточной Церкви о. Льва Жилле к Никео-Константинопольскому Символу Веры впервые опубликованы в бюллетене „La Voie” («Путь»), издании французского православного прихода, в Париже, в сентябре 1930 года. О. Лев был в то время настоятелем этого прихода.

Noorteleht

Metropoolia / Nr 41 / Juuni 2008

TÖÖLAAGER KOOS SOOM- LASTEGA KARULA LAAGRI- KESKUSES

Teele Altmäe

Pärast külma talveperioodi oleme harjunud tegema kevadisi koristustöid: seda nii kodus, tööl kui ka üle terve kodumaa. Nii kujunes ka meie 2.–4. maini Karulas aset leidnud töölaager üheks suureks kevadpuhastuseks, kuid seekord oli meil abiks tavalisest tunduvalt rohkem kätpaare, nimelt meie sõbrad Soomest.

Jõudsimme pärale juba neljapäeva hilisõhtul ning saime reede hommikul kohe töödega alustada. Esimesed ülesanded – kuivanud lehtede ja okste riisumine, tubade ja akende pesemine, kiriku puhastamine – said tehtud nagu niuhti. Soome ehituspoisid hakkasid lausa samal päeval kirikusse altari kõrgendust ehitama. Tööd tehti nii usinalt, et pärast tublit õhtusööki vajasid kõik momentaanselt oma sängidesse magama.

Järgmise päeva hommikul läksime kümneliikmelise seltskonnaga üle-eestilisele üritusele „Teeme ära 2008“. Meid suunati metsa vahele ja sinna me jäimegi umbes kolmeks tunniks. Meie üllatuseks

leidub ka Lõuna-Eesti väheasustatud metsaaladel suurte hunnikute viisi paarikümne aasta tagust prügi. Ühe platsi ära koristanud, läksime teistele appi ning koos saime kenasti hakkama ka teise prügimäega. Pärast seda olid tüdrukud ja naisterahvad juba väsinud ja me naasime laagriplatsile, kuid kel jõudu ja jaksu jätkus, olid õhtuni väljas prügi sorteerimas. Vahepeal olid meie karmad Soome sõbrad altari kõrgendi juba valmis tagunud ja ka puumajas remonti teinud. Seal vahetati välja tilkuvad torud, söögitiba tõsteti ümber, seinad värviti, vana ja katkine trüki visati minema ning pööningki tassiti sodist puhtaks. Õhtul jõudis käputäie noortega kohale ka preester Heikki Huttunen.

Viimase päeva liturgiaks tuli meile teenima ja jutlust pidama äsja preestriks pühitsetud isa Miikael. Imekombel suutsid Soome noormeeste nobedad käed ka Rootsist toodud ikonostaasi õigeks ajaks üles panna.

Kui Karulast lahkusime, nägi meie laagriplats hoopis teistsugune välja. Inimeste hea koostöö annab ühele kohale väga palju juurde. Nüüd on meie Karula valmis laagrilisi vastu võtma suvi läbi.

Suuremat valikut töölaagri pilte saab näha Eesti Õigeusu Noorte Liidu koduleheküljel: www.eonl.ee

**Palverännak
Hiiumaal**

**25.–27. JUUNI
2008**

Jalgsimatkal läbitakse ligi 30 km ning tehakse peatus:
Kuri kiriku varemete juures,
Malvaste kabeli juures,
Kõpu vana kirik-koolimaja juures,
Puski kiriku juures ja Kuriste kiriku juures

Täpsem info:
Teele Altmäe, EONL peasekretär
tel. 56 220321, teele@eonl.ee
www.eonl.ee

Partnerid:
Hiiumaa vallavalitsus
Kõrgessaare vallavalitsus
Hasartmängumaksu Nõukogu
Eesti Kirikute Nõukogu
Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik

Meediapartnerid:
Eesti Kristlik Televisioon
Ajaleht Hiiumaa
Portaal <http://hiiumaa.ee>
BNS
Pereraadio
Postimees
SL Õhtuleht

Eelregistreerimisel kuni 1. juuni 2008
osavõtutasu 150.- kr
Registreerides 1. juuni–25. juuni 2008
osavõtutasu 200.- kr

Osavõtutasu tasuda:
335762590002 Sampopank
Märksõna „Palverännak Hiiumaal 2008“

Fotod: Margus Lepvalts
(2006. a. palverännakust Setumaal)
Kujundus: Inga Heamägi

Eesti Õigeusu Noorte Liit
www.eonl.ee

PERELAAGER KARULA LAAGRIKESKUSES

Teele Altmäe

7. –12. juulini toimub Karula laagrikeskuses perelaager, mille tänavune teema on „Salasused“. Teematiliste loengute ja näitemängudega seletame lahti ja „mängime läbi“ seitse salasust, räägime, milleks ja kuidas need toimuvad. Plaanis on ka sisukas spordiprogramm nii väiksematele kui ka suurematele, ilusa ilma korral käiakse ka ujumas. Laagrisse saab registreerida arhidiakon Justinuse kaudu aadressil: justinus@eaok.ee

Töölaager Karulas.

Fotod: Margus Lepvalts

Eesti Õigeusu Noorte Liidu kodulehekülj: www.eonl.ee/index.php

Metropoolia

Peatoimetaja: Madis Kolk (madis.kolk@eaok.ee); välistoimetaja: preester Sakarias Leppik; kujundaja: Inga Heamägi; tõlked vene keelde: Stefan Fraiman; tõlked prantsuse keelest: Tiina Niitvägi-Hellamaa; keeetoimetaja: Epp Väli; EAÕK Kirjastus, Wismari 32, Tallinn 10136; interneti lehekülgi: www.orthodoxa.org (rahvusvaheline); www.eaok.ee (eesti)